

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Rod Pernerů a vývoj průmyslu v Týnci n/L

Perner family and the development of industry in Týnec

Autor: Matouš Žmolil

Vedoucí bakalářské práce: prof. PhDr. Jiří Pokorný, CSc.

2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Rod Pernerů a vývoj průmyslu v Týnci n/L vypracoval pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

14. července 2016

.....

podpis

Rád bych na tomto místě poděkoval svému vedoucímu bakalářské práce profesoru PhDr. Jiřímu Pokornému, CSc. za odborný dohled nad touto prací, za jeho metodické a věcné připomínky a cenné rady. Dále bych rád poděkoval svému dědovi Ing. Horymíru Žmolilovi, který mi pomohl vyhledat potřebné prameny v Městském muzeu Týnec nad Labem a rodu Pernerů.

Abstrakt

Tato bakalářská práce má za cíl blíže seznámit čtenáře s rodem Pernerů, jejich rodinnými vztahy, jejich majetkem a jejich vztahy k průmyslu v Týnci nad Labem. První kapitola zaznamenává historický vývoj obce. Následuje kapitola o počátcích týneckých podniků, která ukazuje první průmyslové podniky, a to mlýny, manufakturu na spřádání vlny a koželužnu. Třetí kapitola se zabývá počátky rodu Pernerů a tím, jaký vliv měli na revoluční rok 1848. Další kapitola ukazuje, jaký vliv měla stavba železnice na Týnec nad Labem a rod Pernerů. Následující kapitola s názvem Pernerové a Týnec nad Labem je ohlédnutím za stavbou olomoucko-pražské dráhy a představením Jana Pernera, který byl vzorem pro všechny Pernery. Podkapitola Synové a dcery Václava a Antonie Pernerových ukazuje, jak vřelý vztah měli mezi sebou, a přiblíží další tři zajímavé Pernery. V dalších podkapitolách jsou zmíněny podniky týneckých Pernerů, zejména týnecká Strojárna bratří Pernerů a údaje spojené s výstavbou, výrobou a se sdružováním dělníků do podpůrného spolku a později do odborové organizace. Následuje kapitola o Vilemíně Málkové a jejích pamětech. Sedmá kapitola poukazuje na to, jak týnečtí podnikatelé dbali na vzhled města Týnce nad Labem. Poslední kapitola potvrzuje skutečnost, že Pernerové nebyli pouze rodem průmyslovým, ale také rodem, který dbal o blaho občanů města, a proto pro ně nechal zřídit Opatrovnu pro děti a první městskou knihovnu.

Klíčová slova

Perner; 19 století; průmysl

Abstrakt

The aim of the thesis is to acquaint the reader with the family Perner, family relationships, property of family members and their relationship to the industry in Týnec nad Labem. First chapter is to acquaint with the historical development of the village itself. Next chapter is about origins of the enterprises in Týnec nad Labem, which shows the first industrial plants mills, spinning wool manufacture and the tannery. The third chapter introduces the reader to the origins of Perner families, and what effect inference on the revolutionary year 1848. Another chapter demonstrates the effect had the railway construction to Týnec nad Labem and to family Perner. The next chapter is called The Perners and Týnec nad Labem. Here sea look back at the construction of railway from Olomouc to Prague and Jan Perner, who was the role model for all members of Perner family. Subchapter's Sons and daughters of Václav and Antonie Perner will show the relationships between family members, and introduces other three others interesting members of the family. In further sections the thesis will acquaint with business owned by Perners in Týnec and particular machine works owned by two from Perner family. The thesis continues with the construction of the machine works, manufacturing itself and the joining of workers to support association and later to trade unions. Further chapter deals with Vilemína Málková and her memories. The seventh chapter engages how the entrepreneurs in Týnec pay attention to the appearance of the town of Týnec nad Labem. The last chapter will show that the Perners were not only the family of industry, but they also looked after the welfare of the citizens of the town. And therefore the nursing home for children and the first town library were settled in Týnec thanks to them.

Key words

Perner; 19th century; industry

Obsah

ÚVOD.....	8
1 HISTORICKÝ VÝVOJ OBCE	10
2 POČÁTKY TÝNECKÝCH PRŮMYSLOVÝCH PODNIKŮ	13
3 ROD PERNERŮ	15
3.1 Týnečtí Pernerové	15
3.2 Rok 1848 v Týnci nad Labem a týnečtí podnikatelé, zejména Pernerové	16
4 VÝSTAVBA ŽELEZNIČNÍ TRATĚ OLOMOUCKO-PRAŽSKÉ DRÁHY A TÝNCE NAD LABEM.....	19
5 PERNEROVÉ A TÝNEC NAD LABEM	23
5.1 Inženýr Jan Perner – vzor.....	23
5.2 Synové a dcery Václava a Antonie Pernerových	25
5.2.1 Velký Ferdinand	28
5.2.2 Alfred Perner.....	31
5.2.3 Profesor PhDr. Jaroslav Perner	33
5.3 Týnecký pivovar.....	34
5.4 Týnecká Pernerova strojírna	37
5.4.1 Výroba a výstavba	42
5.4.2 Zahraniční aktivita Pernerovy strojírny	46
5.4.3 Korespondence montérů s majiteli Strojírny bratří Pernerů	48
5.5 Sdružování dělníků.....	50
5.5.1 Jak dělnictvo Pernerovy strojírny slavilo 1. máj v roce 1890.....	51
5.5.2 Podpůrný spolek dělníků	52
5.6 Nová výstavba.....	54

6	Z PAMĚTÍ PANÍ VILEMÍNY MÁLKOVÉ	56
7	TÝNEČTÍ PODNIKATELÉ A VZHLED TÝNCE NAD LABEM.....	58
8	OBEZNĚ PROSPĚŠNÁ ČINNOST PERNEROVA RODU VE PROSPĚCH MĚSTA	59
8.1	Opatrovna Luisy Pernerové	59
8.2	Knihovna Karla Hampla	62
	ZÁVĚR	64
	POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA.....	66
	Textové přílohy.....	66
	Obrazové přílohy	Chyba! Záložka není definována.

ÚVOD

Významný český herec, dramatik i spisovatel Jan Werich jednou řekl, že má rád, když je někdo odněkud. Domnívám se, že vím, co tím myslel. Jan Werich měl rád svou vlast, měl rád kraj i místo, kde se narodil a kde žil. Měl také rád lidi. A samozřejmě byl hrdý na bohatou a krásnou historii své vlasti.

Já jsem se sice narodil v Praze, avšak od prvních dnů svého života žiji v Týnci nad Labem, malém městečku v posledním výběžku Železných hor, které se denně zrcadlí na hladině pod ním protékajícího Labe. Angličané jej kdysi kvůli hezkému pohledu na něj z několika kopců nazvali „Czech Christmas Nativity“ – tedy český Betlém.

Zde jsem vyrůstal, chodil do základní školy, sportoval, znám ve městě lidi a mám zde i své přátele.

Když jsem o prázdninách několikrát pomáhal v malém týneckém muzeu, seznámil jsem se s dávnou a bohatou historií Týnce nad Labem, s jeho významnou kulturní minulostí i nebývale velkým počtem slavných rodáků. Už tehdy jsem si představoval, že o historii tohoto městečka, které prožívalo od dávných dob život bohatý na události, napíši malou skromnou práci, která by mu vzdala hold, za to, co za svojí existence vytrpělo, a přesto žilo naplno dále.

Vím, že o Týnci nad Labem napsali své práce významní čeští historici a vím také, že řada dalších historiků se věnovala historii tohoto zajímavého města, a dokonce autorem publikace k jeho devítistému výročí je můj vlastní dědeček.

Při přebírání archiválií v muzeu města Týnce nad Labem jsem narazil na rod Pernerů. Ten mě ihned uchvátil. Zajímalo mě, jak žili, jak pracovali, co vše udělali pro Týnec. Jednalo se totiž zpočátku o malý, skromný rod, který se stal jedním z nejvýznamnějších rodů nejen v Týnci nad Labem, ale nebojím se říci, že i v tehdejší Rakousku. K tomuto rodu se však váže průmysl, kulturní činnost, činnost ve prospěch města, ale také spousta tragédií a smutku. O tomto rodu napsal jejich příbuzný F. Hampl knihu. Tato kniha je plná vzpomínek na osudy právě týneckých Pernerů.

Při mém bádání jsem narazil na spoustu zajímavých materiálů. Některé materiály jsou však psány subjektivně, příkladem jsou vzpomínky Vilemíny Málkové, která má ve svých vzpomínkách poněkud jiný pohled na rod Pernerů.

Jedním z předních literárních zdrojů, ze kterých bakalářská práce vychází, je *Týnecké Přílabí* od Josefa Vlastníka, ve kterém zahrnuje počátky týneckých podniků. Josef Vlastník dokonce doslova opsal některé prameny, které se do dnešní doby již nedochovaly.

Při hlubším výzkumu jsem také narazil na to, že některé prameny spojené se strojírnou se nedochovaly, poněvadž byly při převzetí vyhozeny do sběru. Ty, co se dochovaly, jsou uloženy v Muzeu Týnce nad Labem a rodu Pernerů nebo ve Státním okresním archivu v Kolíně.

Archiv Národního technického muzea také vlastní soubory archiválií, které jsou označeny Perner Ferdinand (1846–1914). Dokazuje to tu skutečnost, že Ferdinand Perner patřil mezi významné muže své doby. Nejdůležitější jsou „Knihy pamětní“ založené Ferdinandem Pernerelem roku 1877, vedené až do roku 1910. Kniha pamětní pokračuje perem Ferdinanda Pernera v historii týneckých mlýnů, která pravděpodobně iniciovala vznik publikace, kterou o týneckých mlýnech sepsal učitel Justin Čermák. Následovalo by 38 archivních položek, kterými byly zápisníky Ferdinanda Pernera, rozebírající výrobu a obchod, rozebíraly výstavbu mlýna, činnost strojírny, situaci cukrovaru v Zábोří a postřehy z obchodních cest do Paříže na Světovou výstavu, do Německa, do Anglie, do Abázie, do Itálie, Tunisu, Alžíru a znovu do Francie. Bohužel tyto deníky jsou dnes již k nedohledání, nejspíše je vzala „velká voda v roce 2001“.

1 HISTORICKÝ VÝVOJ OBCE

Abychom správně pochopili a zhodnotili rychlý rozvoj průmyslu a velký zájem o podnikatelskou činnost na konci 18. i v průběhu 19. století v Týnci nad Labem, je třeba si povědět krátce něco o dávné a bohaté historii tohoto městečka na Labi.

Časnému osídlení v době prehistorické jistě napomáhala výhodná geologická poloha tohoto místa. Týnec nad Labem leží v nejsevernějším cípu Železných hor, který vybíhá do „Zlatého pruhu země české“ – polabské roviny. Řeka Labe si tu vyhloubila své řečiště v tvrdé ruce těchto, odedávna zvaných, Montés ferreí. Tehdejší osídlení dosvědčují četné nálezy ve Lžovicích, které jsou dnes součástí Týnce, přímo v Týnci nad Labem a u Sváravy.¹

Důležitým místem bylo týnecké Kolo, jako obchodní i ochranný přístav pro keltské Bóje v 5. století př. n. l. Místo osídlili v 5. století Slované. Týnec patřil pravděpodobně mocným Slavníkovcům a potom zcela jistě rodu Vršovců.²

Při sjednocování slovanských kmenů pod vládou českých Přemyslovců se stal Týnec přemyslovskou državou. Název „tyn“ je odvozen od keltského dun, což obojí znamená hraditi. Místo bylo zřejmě důležité a obecně známé, neboť se stalo místem setkání pražského přemyslovského knížete Vladislava I. a jeho bratrance Oty z Olomouce, tak jak je popsal ve své kronice Kosmas, který byl setkání osobně přítomen.³

Kněžna Alžběta dala Týnec klášteru johanitů v roce 1186. Jaroslav z Choltic, který držel Týnec ve 13. století, prodal roku 1306 oba labské břehy kmetu Hodkovi, který tu údajně chtěl zřídit mlýn. Toto tvrzení nelze doložit. Je však pravdou, že král Jan Lucemburský povolil v roce 1339 postavit v Týnci mlýny sedleckým cisterciákům, kteří tehdy místo

---

¹ ŽMOLIL, Horymír a Josef VOMÁČKA. *Týnec nad Labem*. Hostivice, 2010, s. 8–9.

² HEBER, Franz Alexandr. *Böhmens Burgen, Vesten und Bergschlösser*. 6. vyd. Praha, 1848, s. 253–254, překlad Ing. Václav Veselý.

³ Kosmova kronika česká, Svoboda: Praha, s. 179–180.

PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. Praha, 1921, s. 96.

vlastnili. Král Jan osvobodil mlýny od daní. Byly to první „podniky“ v Týnci nad Labem. Už v roce 1306 je Týnec uváděn jako civitas.⁴

V době husitských válek patřilo město mocným východočeským Miletínkům. Po krátkém intermezzu v držení Hrůzů z Chelčic a Mikoláše z Mezilesí drželi Týnec nad Labem, který měl purkrechtní rychtu a přísežné, Pernštejnové. Za Pernštejnů ve městečku vznikl pivovar. V té době byl v Týnci postaven první most. Císař a král Ferdinand Habsburský koupil pernštejnské panství pro svého syna Maxmiliána, čímž se městečko stalo majetkem Habsburků. Rudolf II. jej jmenoval královským komorním městem s právem dvou výročních trhů a týdenního trhu na dobytek a přízi. Matyáš přidal Týnci ještě pak třetí trh výroční.⁵

Třicetiletá válka, která prakticky začala bitvou na Bílé hoře roku 1620, přinesla Týnci nad Labem mnohá strádání. V jejím průběhu toto městečko obsadili v roce 1634 Sasové a v letech 1639 a 1643 Švédové. Stav českého království byl žalostný. Obyvatel byla pouhá polovina, na venkově vypálené vsi, ve městech neobydlené domy. Při prvním sčítání lidu pro náboženské účely se zjistilo, že v Týnci nad Labem žije jen 175 obyvatel starších desíti let obojího pohlaví. Soupis v roce 1654 poskytl tento údaj: „*V Týnci žije pouze 27 rolníků, 6 chalupníků a 13 zahradníků.*“ V průběhu války vzala za své i městská privilegia, která městu obnovil majestátem ze 4. srpna 1638 Ferdinand III. V roce 1648 uzavřely obě strany, Katolická liga a Protestanská unie, vestfálský mír ve městech Münsteru a Osnabrücku. Habsburkové tam prosadili, že české země byly z náboženského míru vyjmuty a nebylo jim dopřáno náboženské svobody. Následujících 50 let využil Týnec k obnově města a ke zvýšení počtu obyvatel.⁶

---

⁴ *Státní okresní archiv Kolín, Z kroniky týneckých mlýnů – sbírka písemností povahy archivní, bez inv. č.*

HEBER, s. 253–254.

PALACKÝ, s. 96.

⁵ SCHALLER, Jaroslav. *Topographie des Königreichs Böhmen*. Chrudimer Kreis, s. 46–47, překlad Ing. Václav Veselý.

SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen: statistisch-topographisch dergestellt* – Chrudimer Kreis, Praha, 1837, s. 59–61, překlad Ing. Václav Veselý.

ŽMOLIL a VOMÁČKA, s. 16–24.

⁶ ŽMOLIL a VOMÁČKA, s. 24–29.

Za vlády Karla VI. se ubytovala v městečku jedna kumpanie ruského Archangelského regimentu, s níž cestoval i vrchní velitel ruského vojska generál Bachmeton, který pomáhal Habsburkům ve válce proti Francouzům. V důsledku nástupu Marie Terezie na rakouský trůn, dle přijaté pragmatické sankce, došlo k prusko-rakouským válkám, které mají souvislost i s Týncem nad Labem. Tehdy v roce 1741 byla v Týnci nad Labem pruská posádka. V době prusko-rakouských válek při bojích mezi rakouskou armádou a armádou pruskou byl spálen týnecký most. Za vlády Marie Terezie se většina manévřů rakouského vojska nacvičovala právě v Týnci nad Labem, a tak štábní důstojníci rakouských armád Karla Lotrinského nebo generála Dauna znali velmi dobře Týnec. Dva generálové, nositelé Řádu Marie Terezie, baron Michael Benedikt Melas a hrabě Johann hrabě di Castiglione, odsud měli své životní partnerky. Týnec nad Labem byl centrem řemeslníků a živnostníků vůbec. Poměrně husté osídlení po všech těchto válkách vedlo ke vzniku řemesel. Řemeslníci vytvářeli dle svých profesí organizace zvané cechy. Cechů, dle dochovaných cechovních praporů a korbelů i zápisů, bylo v Týnci nad Labem sedmnáct. Písemné prameny cechu mlynářského shořely v roce 1834. Významným cechem byli pláteníci, kterých bylo při založení cechu 25 a v letech 1709–1799 už 170. Ale byly tu cechy další: cech barvířů pláten, cech řezníků, cech ševců, cech kovářů, cech krupařů, cech krejčích, cech perleťářů a cechy ostatní. Cechy byly zrušeny, ale podnikatelský duch týneckých živnostníků ne.⁷

---

⁷ ŽMOLIL a VOMÁČKA, s. 19–46.

2 POČÁTKY TÝNECKÝCH PRŮMYSLOVÝCH PODNIKŮ

Prvními průmyslovými podnikateli v Týnci nad Labem byli mlynáři. Není jisté, že „kmet“ Hodek koupil od Jaroslava z Choltic v roce 1306 oba labské břehy a dva ostrovy v Týnci nad Labem za účelem postavení mlýna a nelze také doložit, že skutečně mlýn na některém ze zmiňovaných dvou břehů či dvou ostrovů v Týnci, tehdy zvaném Na vršcích, postavil. Co je však jisté, že roku 1339 král Jan Lucemburský povolil sedleckým cisterciákům, kteří v té době byli majiteli Týnce nad Labem, na popud opata kláštera Heinricha, postavit mlýny a také krčmu. Mlýny pravděpodobně byly dva. Jednomu z mlýnů se říkalo později Podskalní a druhému Podměstský. Krčma sloužila u přívozu jako útočiště pro cestující, kteří cestovali z Hradce, Bydžova, či Chlumce nad Cidlinou do Kutné Hory, aby nebyli všelikými lapky okrádáni. Zřejmě u krčmy byli i nějakí zbrojnoši, kteří přechod přes Labe hájili.⁸

O druhém průmyslovém podniku pojednává jedna z dalších kapitol. Byl to pivovar, který vznikl v místě dnešních domů čp. 6 a čp. 325 a po velkém požáru Týnce roku 1834 přesídlil do týneckého Přílabí vedle podměstského mlýna.

Dalším průmyslovým podnikem byla manufaktura Dobrovských v domě čp. 42, která spřádala vlnu pro c. k. továrnu na vlněné zboží v Linci. Provoz manufaktury byl zahájen roku 1785. V roce 1837 měla již 40 dělníků. Dobrovští koupili tento dům v dražbě. Kupoval ho Karel Dobrowski. V roce 1802 byl dům přepsán na Antonína Dobrovského, který si tu r. 1785 zřídil manufakturu.⁹

Dalším významným průmyslovým podnikem byla koželužna. Roku 1769 požádal koželuh Jan Tichý o odprodej pozemku vedle sladovny pivovaru a postavil tu koželužskou dílnu čp. 136. Dlouho však ve své dílně nepracoval. Brzy zemřel a vdova ji prodala Janu Harrerovi (původního jména Horrer), synu mistra koželužského

---

⁸ ŽMOLIL a VOMÁČKA, s. 20–23.

VLASTNÍK, Josef. *Týnecké Přílabí*. Týnec nad Labem, 1977, s. 52-53.

Státní okresní archiv Kolín, Z kroniky týneckých mlýnů – sbírka písemností povahy archivní, bez inv. č.

⁹ VLASTNÍK, Josef. *Týnecké Přílabí*. s. 167.

z Jindřichova Hradce. Jan Nepomuk Harrer se vyučil řemeslu u táty a prošel Rakousko a Uhry vandrem a získal tak cenné zkušenosti. V osmadvaceti letech se usadil v Týnci nad Labem a za vydělaných 820 zlatých koupil od vdovy po mistru Tichém dílnu. Oženil se s dcerou starousedlíka a potomka plavců dřeva, také purkmistra, Barborou Spezingerovou. V roce 1786 Jan Harrer postavil na straně k Labi novou koželužnu. Koželužna byla 36 metrů dlouhá a 16 metrů široká. Traduje se, že ji stavěl drážďanský architekt Schuricht.¹⁰

---

¹⁰ VLASTNÍK, Josef. *Týnecké Přílabí*, s. 156–157.

3 ROD PERNERŮ

Pro pochopení úspěšnosti rodu Pernerů v podnikatelské sféře, ve vědě i v technice, je třeba se vrátit k jeho počátku. Dědečkem úspěšné generace Pernerů, do které řadíme stavitele olomoucko-pražské dráhy Ing. Jana Pernera, Ferdinanda a Jana, zakladatele strojírný vyrábějící zařízení pro cukrovary celé Evropy, Alfreda Pernera, lékárníka a podnikatele, Václava Pernera, zemského poslance nebo PhDr. Jaroslava Pernera, jednoho z významných pokračovatelů Joachima Barranda v Systéme silurien du centre de la Bohême, byl hostinský ve Lhotce u Přelouče Ondřej Perner. Jeho syn František se však zhlédl ve lhoteckém mlýně. Tak se ve mlýně vyučil mlynářským. Byl technicky nápaditý a měl podnikatelského ducha, a tak se brzy stal jeho majitelem. Vedl své děti k tomu, aby si vážily poctivého mlynářského řemesla a nabádal je, aby si na něm založily své živobytí. Jeho nejstarší syn vlastnil nejprve mlýn v Bratčicích, pak si koupil mlýn v Bezlejšově a nakonec byl mlynářem v Pardubicích. Druhý syn František vyženil Janderovský mlýn u Slatiňan a následně si koupil mlýn v Májově. Sestra Kateřina se vrátila se svým manželem do rodného mlýna ve Lhotce. Další syn Václav si koupil Podskální mlýn v Týnci nad Labem.¹¹

A tak František Perner ze Lhotky u Přelouče položil základy slavného mlynářského rodu Pernerů.

3.1 Týnečtí Pernerové

Podskální mlýn v Týnci nad Labem byl skutečně zapsán dne 1. listopadu 1836 na Václava Pernera a jeho manželku Antonii. Mlýn koupili za 21 500 zlatých a 324 zlatých a 11 krejcarů doplatku od A. V. Radimského a verkmistra Hudce. Vincenc Radimský jej koupil ve zchátralém stavu od majitele Ferdinanda Housy ve veřejné dražbě 20. února 1826. Mlýn zřejmě byl ve velmi špatném stavu. Radimský si sám netroufal provést

---

¹¹ *Státní okresní archiv Kolín, Z kroniky týneckých mlýnů – sbírka písemností povahy archivní, bez inv. č.*

potřebné opravy, a tak se spojil s horeckým verkmistrem Josefem Hudcem. O společném vlastnictví svědčil nápis ve mlýně:¹²

„S nákladem pana Ad. Václava Radimského, mlynáře Týneckého a Horeckého verkmistra Josefa Hudce, Léta Páně 1828.“

Oba manželé, Václav a Antonie Pernerovi, byli lidé pracovití. Václav byl chytrý a prozíravý obchodník. Kromě toho jim také pomohla pozdější výstavba olomoucko-pražské dráhy. Václav využil informací, které získal od svého synovce inženýra Jana Pernera, bohatl a stal se váženým týneckým občanem. Když byl zvolen starostou města, požádal magistrát již po 10 letech držby mlýna v roce 1846 o povolení přestavby mlýna, a to včetně obytného stavení čp. 142. Přestavba čp. 142 však proběhla až v roce 1849. Celou rekonstrukci prováděl stavitel mlýnů F. Káš z Prahy.

Neštěstí však nechodí po horách, ale po lidech, jak říká staré přísloví. Dne 30. ledna 1862 se v důsledku dešťů zdvihly rychle ledy na Labi. Ten den se přehnala velká bouřka nad Labem a vůbec nad celým Polabím. Hladina Labe rychle stoupala a 6. února vnikla zadním oknem do stupníku, pak i do šalandy a do mlýna až do výše prvního dvora. Po třech dnech, 9. února, sice voda klesla, uhodily však mrazy. Ze stupníku se stala rázem lednice. Celých deset dní muselo čtrnáct dělníků vysekávat led a museli ho házet do Labe. Nelehká práce. Ještě, že Václav Perner vždy pamatoval na finanční rezervu. Po této nepříjemnosti se rozhodl, že zvýší první dvůr na úroveň dvora druhého. Tam stála stodola, byly tam stáje, chlévy a kůlna. Ty zůstaly nedotčeny. Aby si mlýn pomohl, prodával následující rok ve vlastní režii mouku, všeliká vařiva a dokonce mlýn pekl i vlastní chléb. Mlýn se však musel ohlížet na zákazníky mlýna. Pekaři i kupci protestovali, a tak správa mlýna musela toto opatření zrušit.¹³

3.2 Rok 1848 v Týnci nad Labem a týneční podnikatelé, zejména Pernerové

Revoluční rok 1848 ovlivnil dění v celé Evropě a ve většině států, ale ovlivnil i život měst a městeček i venkova celého Rakouska. V Čechách začaly vznikat Národní gardy.

---

¹² VLASTNÍK, Josef. *Týnecké Přilábí*. s. 63.

Státní okresní archiv Kolín, Z kroniky týneckých mlýnů – sbírka písemností povahy archivní, bez inv. č.

¹³ *Státní okresní archiv Kolín, Archiv města Týnec nad Labem, Velká voda, inv. č. 841 3.2.2. d, kart. 61.*

I v Týnci nad Labem bylo vydáno svolání, ve kterém se jeho autoři odvolávají na svolení císaře k vytvoření této Národní stráže k udržení pokoje. Zmiňují se též o tom, že Národní garda vzniká nejen proto, aby hájila majetek zámožnějších občanů, ale zejména proto, aby zajistila pořádek ve městě.

Na základě přijatých ustanovení byl za setníka týnecké stráže Národní gardy zvolen 49 hlasy zdejší školní učitel Theobald Novák, který volbu přijal, a to do té doby, než se najde vhodnější velitel. Je podepsán setník učitel Theobald Novák, dále důstojníci Vojtěch Janovský, mlynář na pravém břehu Labe, Václav Perner, mlynář na levém břehu Labe, Jan Harrer, majitel koželužny, Jan Šolta, sládek a Jan Janata, obchodník a první radní.¹⁴

Týnecká Národní garda měla vlastní korouhev. Byl to nový prapor z bílého damašku, který byl gardě darován labsko-týneckými paničkami a pannami. Na dvou arších jsou uvedeny dárcyně a obnos. Dokument je uveden takto:

„Poznamenání dárců peněžitých i s jmény oněch paní, které na korouhev Národní stráže paní Antonii Pernerovou nashromážděny jsou.“¹⁵

Ze záznamů, které jsem prozkoumal, vyplývá, že k největším přispěvatelkám patřily zejména ženy se zámožnými manželi, kterými byli soukromí podnikatelé. Nejvíce přispěla Antonie Pernerová 5 zl. Stejnou částkou přispěl i další mlynář týnecký Vojtěch Janovský.

Jednou ze zajímavostí je, že 19. července 1849 požádalo 39 gardistů, aby setník Theobald Novák předložil vyúčtování. Následkem tohoto požadavku bylo rozhodnutí setníka Theobalda Nováka odstoupit z funkce. Předložil magistrátu 30. srpna 1849 inventární seznam majetku Národní gardy, který obsahoval 10 položek.

Ať už tomu bylo s týneckou Národní gardou a její činnosti jakkoliv, musíme konstatovat, že k prvotní jisté dobře myšlené ideji vytvoření Národní gardy se okamžitě připojili všichni přední týnečtí podnikatelé a přední týnecké osobnosti i jejich rodiny. Je ostatně třeba připomenout, že některé oddíly Národní gardy šly na pomoc pražskému povstání,

---

¹⁴ Státní okresní archiv Kolín, Archiv města Týnec nad Labem, Národní garda inv. č. 631, kart. 4.

¹⁵ Tamtéž

které však bylo potlačeno generálem Windischgrätzem.¹⁶ Dne 22. 5. 1851 byly pak Národní gardy císařským patentem zrušeny.

---

¹⁶ *Státní okresní archiv Kolín*, Archiv města Týnec nad Labem, Národní garda inv. č. 631, kart. 4
VLASTNÍK, Josef. *Týnecké Přilabí*. 180-189.
ŽMOLIL a VOMÁČKA, s. 47-48.

4 VÝSTAVBA ŽELEZNIČNÍ TRATĚ OLOMOUCKO-PRAŽSKÉ DRÁHY A TÝNCE NAD LABEM

Stavba olomoucko-pražské dráhy od roku 1843 do roku 1845 za 72 stavebních týdnů v délce 105 km přinesla celé oblasti v jejím okolí velký hospodářský rozkvět a samozřejmě přínos Týnci nad Labem i týneckým Pernerům. Pernerové dostali 4 899 zlatých za zbořené objekty a materiál a dále měsíční odškodné od října 1843 do srpna 1844 450 zlatých.¹⁷ Význam této trati pro Čechy a Moravu byl obrovský. Jak správně píše J. Vlastník, byla také snaha vyhnout se labskému oblouku a skalám při něm i skalám v Kolíně a odbočit před Kolínem na jižní stranu a pod Bernardovem přejít zářezem do labské roviny.¹⁸ Pozdější projekt přes Čáslav, Kutnou Horu, Chlumec nad Cidlinou a Týnec nad Labem byl z nedostatku finančních prostředků zamítnut. Důsledek výstavby této železniční tratě se následně projevil. Některá města vlivem železnice rychle rostla a rozvíjela se, zatímco jiná dříve historicky významná města, jako například Chrudim, Kutná Hora, Vysoké Mýto či Litomyšl, kterým se železnice buďto z jejich odporu vůči ní, či z jiných důvodů vyhnula, se ve vývoji začala opožďovat.¹⁹

Josef Hons v knize *Velká cesta* uvádí toto:

*„Od Pardubic až k Novému Kolínu se trasa přimkla k svému dopravnímu soupeři, vodní cestě labské, a vytěžila ze své cesty Polabím příznivé poměry výškové i směrové, zhoršené jen v zářezích u Týnce nad Labem.“*²⁰

Trat' pokračovala přímo k Opočínku a od Přelouče procházela labskou nížinu až ke Kojicím. Labe se před Kojicemi a u Týnce nad Labem postavilo trati do cesty, a tak musela být provedena regulace Labe v Kojicích v délce asi 300 sáhů. Závažnější problém nastal přímo u Týnce nad Labem, kde se řeka jen s obtíží prodrala úzkou průrvou. Ovšem dráha se tam musela také vejít. Musela se tedy skála na levém břehu odlámat.²¹

¹⁷ HONS, Josef. *Velká cesta*. Ostrava, 1947, s. 191–194.

¹⁸ VLASTNÍK, Josef. *Týnecké Přílabí*, s. 81.

¹⁹ HONS, s. 73–77.

²⁰ HONS, s. 91.

VLASTNÍK, Josef. *Týnecké Přílabí*, s. 81.

²¹ Tamtéž.

„...Soutěskou mezi skalními stěnami a mlýnem Václava Pernera pod vsí Vinařice ležícím na Labi přímo proti Týnci nad Labem, opustila trasa obtížné místo.“²²

Vrchnímu inženýru Janu Pernerovi byl přidělen úsek 10 mil stavby a také návrhy úseku z Pardubic do Kojic, mostu přes Vltavu v Praze a další úkoly. Jan Perner pak pověřil řízením prací úseku Kojice svého synovce inženýra Goltze.²³

Týnečtí Pernerové měli tedy informace z první ruky, i když se tehdy takové informace netajily. Na stavbu dráhy bylo třeba 139 891 pražců a mezi nabízejícími byl i církevní les v Týnci nad Labem. Železnice tedy pomohla Pardubicím, Kolínu a i Týnci nad Labem. Také pomohla i týneckému mlynáři Václavu Pernerovi, který získal dřevo ze svých lesů, a prodal ho výhodně výstavbě dráhy.

Velké dílo bylo skončeno a císař rozhodl, že odmění úředníky a podnikatele, kteří se mimořádně zasloužili o výstavbu olomoucko-pražské dráhy. Mezi jinými byl potvrzen v hodnosti vrchního inženýra i Jan Perner. Za vynikající znalosti, neúnavnou činnost, nejvýše namáhavé a úspěšné výkony.

Výstavba olomoucko-pražské dráhy v obou etapách přinesla i sociální problémy. O tomto problému píše JUDr. Vilém Velet z Kolína:

„...ajzbonští tovaryši přinesli do Kolína nový výraz. Zdejší lidé neznají sice jeho význam, ale jistě se za ním skrývá něco hrozného. Proto jej vyslovují potichu. Je to slovo socialista. To slovo má děsivější zvuk, než ve středověku kacír nebo před padesáti léty Jakobín.“²⁴

Josef Vlastník ve své knize „Týnecké Přílabí“ cituje stížnost týneckých měšťanů na sociálně citícího kaplana Jana Dostála a také jeho odpověď prostřednictvím týneckého děkana Jana Krátkého. Stížnost je velice obsáhlá a dochoval se její koncept nebo možná i druhopis originálu. Kdo pod ní byl podepsán nelze zjistit, protože dokumenty jsou zčásti poškozené a jejich části i nečitelné. Nadepsána je: „Níže podepsaní měšťané a gruntovníci

---

²² HONS, s. 91.

²³ VLASTNÍK, Josef. *Týnecké Přílabí*, s. 83.

²⁴ Tamtéž, s. 83.

města Labské Týnice cítí se nuceni veleslavné konsistoři ve vší úctě přenést stížnost a žádost ohledně zdejšího velebného pána pátera Jana Dostála, jak následuje: ...“²⁵

Jak je již v úvodu k této stížnosti zmíněno, je dopis určený konsistoři velmi dlouhý, a tak si dovolím uvést jeho stručný obsah. V dopise je poukazováno na skutečnost, že se v Týnci nad Labem staví železniční trať a vznikl ve společném sídle cukrovar. Stěžovatelé poukazují na to, že mzdy pracovníků při výstavbě dráhy a v cukrovaru jsou nepoměrně vyšší, než mzdy děveček a čeledínů pracujících v námezdném poměru u zdejších hospodářů. V dopise je dále uvedeno, že by při zvýšení mezd lidem v zemědělství pracujícím byl podkopán materiální blahobyt stěžovatelů. Upozorňují dále na skutečnost, že zdejší kaplan Jan Dostál káže, že hospodářové a podnikatelé průmyslný lid pracovní utiskují, takže se nelze divit, že pracovní lid v době žní na poli obilí krade. Také zmínil, že čeládka neví, zač ten mizerný plat bere, zda za týrání či hubování, anebo za práci. Vroucím přáním stěžovatelů bylo, aby velebný pán Jan Dostál byl přeložen.

Stížnost zcela jistě odešla.

My však dnes víme, že mladý kněz se tehdy nezalekl. Jeho odpověď byla následující:

„Oznámení.

Dne 4. srpna t. r. čís. F 139 byla mi veledůstojným p. vikářem Chrudimského obvodu obžaloba proti mému duchovnímu působení v Labské Týnici čelící-úředně dodána s tím podotknutím, byste se pánové, vyjádřili, zdali na obžalobě této setrvati hodláte, čili nic. V případě posledním byla by věc, jak se samosebou rozumí ukončena, opačně však, když byste na výrocích v žalobě uvedených stáli, mám podati písemné ohrazení a s kázáním dát nejdůstojnější konsistoři. Nemaje více co sdělit, připomínám jen tolik, že pak i já, kde potřeba povelí se vším důrazem se hájiti i budu, jelikož žaloba ta přímo na zničení veškeré mé budoucnosti směřuje. Žádám veledůstojného p. děkana Labsko týneckého by oznámení toto p. žalobníkům, jak to naporučeno mám, laskavě doporučiti si neobtěžoval, by si libovolně ze své strany vysloviti mohli, tak jako i já při svém obhajování – se též osamotnělým nebudu.

P. Jan Dostál, místní kaplan“²⁶

---

²⁵ VLASTNÍK, Josef. *Týnecké Přílabí*, s. 87–88.

²⁶ Tamtéž. s. 87–88.

Pan děkan připsal na rubu „oznámení“: „Číslo 136 far. Podáno 19. srpna 1870. Panu Janu Krátkému a společníkům stížnosti k vyjádření proti zpět vrácení. Farní úřad v Labské Týnici 20. srpna 1870 V. Patočka, děkan.“²⁷

Sociálně citící kaplan Jan Dostál byl v Týnici nad Labem kaplanem od roku 1862, tedy devět let. Jak se dozvíme z farního záznamu, byl po roce, což bylo v roce 1871, přece jen přemístěn do Pardubic. Zde nastoupil na místo prozatímního katechety. Stížnost týneckých gruntovníků přinesla přece jen své ovoce, neboť se stalo po jejich přání. Byl to rub týneckého dění na pozadí velké akce, kterou byla stavba železniční trati dráhy olomoucko-pražské. Ta mnoho dobrého přinesla českým a moravským krajům i městům. Vznikl znamenitý výkon za tu dobu. Prakticky byla dělaná jen lopatami a krumpáči, kárkami a kolečky. Původní vláček z roku 1845 měl šest vozů a 78 sedadel. Lokomotiva měla tažnou sílu 36 tun a vláček projel 251 km trati mezi Prahou a Olomoucí za 9 hodin a 15 minut. Cestovní rychlost byla tedy kolem 28 km/h při hustotě dopravy šest vlaků za 24 hodin.

Tato zcela výjimečná stavba přinesla řadě měst počáteční start k jejich dalšímu hospodářskému rozvoji. Nejinak tomu bylo i v Týnici nad Labem. Některým šikovným podnikatelským rodům Dobrovských, Harrerů a hlavně Pernerů přineslo toto období nové podnikatelské záměry a iniciativy. Samozřejmostí byly i vyšší mzdy pracujících na tomto jejich díle. Mzdy čeledi pracující na gruntech nebyly se mzdami dělníků pracujících v průmyslu nebo na stavbě srovnatelné. Týnecká čeleď nebyla tedy se svými příjmy spokojena. Josef Vlastník udává, že sociální poměry čeledi v 19. století nebyly v podstatě odlišné od století osmnáctého. Do služby odcházely děti z rodin podruhů a domkářů už v raném věku. Jako chůvy a pasačky bývaly využívány i děti devítileté. Neutěšené poměry se odrážely často v jejich osamělém životě, vždyť čeledínové a děvečky zůstávali často svobodnými až do své smrti.²⁸

A tak se dostáváme k jiným pohledům na celou tu dobu kolem výstavby dráhy olomoucko-pražské. Sama stavba této dráhy byla zcela výjimečná a grandiózní a za tyto vedlejší jevy nemohla.

---

²⁷ VLASTNÍK, Josef. *Týnecké Přílabí*, s. 87–88

²⁸ Tamtéž, s. 90.

5 PERNEROVÉ A TÝNEC NAD LABEM

5.1 Inženýr Jan Perner – vzor

Jan Perner se narodil roku 1815 ve mlýně na potoce v Bratčicích. Táta chtěl, aby se stal mlynářem, máma aby byl knězem. Z počátku prospíval nevalně. Vychodil obě klasy v Potěhách a nechtěl být ani mlynářem, ani knězem. Na posledním vysvědčení však už měl samé eminenc, až na náboženství. Ve dvanácti letech utekl z domova k svému dědovi Ondřejovi. Ten rozpoznal, že hoch je nadaný a prosadil, že Jan šel na studie. Mladý profesor Gerstner si ho nemohl vynachválit. Obstaral mu místo na trautmansdorfském panství v Rumburku. F. I. Gerstner přijal vedení stavby železnice v carském Rusku, a tak se Jan Perner za ním do Ruska vypravil. Jenomže se neshodli v názoru na přístup k zaměstnancům stavby této dráhy. Z toho důvodu se Jan Perner vrátil z carského Ruska do Čech. Projektoval nové a nové dráhy, které měly křížovat Moravu a posílal je do Vídně k posouzení nejvyšším úřadům. Sledoval českou literaturu, navštěvoval české divadlo a byl častým hostem salónku u Fričů. Byl rovněž přesvědčeným národovcem. V roce 1841 došlo k velké změně v jeho životě. Ve Vídni mu totiž schválili velký projekt celé trati z Olomouce do Prahy a také mu tuto stavbu svěřili. Právě na Boží hod napsal svému bratru Václavu, který byl mlynářem v Nové Vsi u Chotěboře, aby kupoval dříví, kolik jen může, protože ho bude potřeba. Je možno za něj i hodně vydělat. To věděli i týnečtí Pernerové. Dlouhá stavba byla rozdělena na dva úseky. Stavbu první, z Olomouce do Pardubic, vedl inženýr Keissler, a druhou z Pardubic do Prahy vrchní inženýr Jan Perner.²⁹ Časopis Česká Včela sledoval postup stavby a napsal o ní:

„...výtečnost její, vždyť více než 500 mostů i drahovodů ozdobuje tuto železnici a průvoz čili tunel v Třebové kladou znatelé za nejtěžší dílo toho druhu v Evropě.“

Otevření této dráhy, která byla 33 mil dlouhá, bylo představením národní síly. Slavnosti byly naplánovány na dny 19. až 23. srpna 1845. V té době snad každý Čech znal jméno vrchní inženýr Jan Perner.³⁰

---

²⁹ HONS, s. 65–67.

³⁰ EDERER, A. *Kdo je Jan Perner*. Praha, 1946, s. 32
HAMPL, František. *Pernerové*. Praha, 1945. s. 22–40
VLASTNÍK, Josef. *Týnecké Přílabí*, s. 84–86.

Vše se skutečně odvíjelo podle plánu. Dne 20. srpna 1845 v šest hodin a dvacet minut odjel první vlak z Olomouce směr Praha a již v šest hodin stál na českomoravské hranici u vsi Žichlinka. Vítala jej tam miniatura středověkého hradu, v jehož vchodu stála socha Čechie. Čeští stavové vítali první vlak v nově vybudovaném pavilónku. Za choceňským tunelem jej přivítal bengálský oheň, který ozařoval kovový obelisk. V Pardubicích, které byly Janu Pernerovi velice blízké, jej čekalo mnoho lidí a mezi nimi i francouzský spisovatel Chateaubriand. Týnecký mlynář Václav Perner ozdobil Podskalský mlýn a sám se s celou rodinou účastnil přivítání vlaku ve stanici Týnec nad Labem – Záboří. Vlak tam vítali i Kutnohorští s havířským praporem i cechovními prapory a prapory ostrořelců. Pak parovod (lokomotiva) Čechy dojel do Prahy, kde od Žižkova až po Vysočany byl vítán davy lidí a hudbou.³¹ Při následujících slavnostech se inženýr Jan Perner seznámil s dcerou justiciára Lény Kučerovou a zamilovali se do sebe. Osud však zasáhl krutě do jejich životů. Když Jan znovu projížděl zkušebně trať, narazil hlavou při výjezdu z choceňského tunelu. Utrpěl vážný otřes mozku. Než ho vlak dovezl do Pardubic, jeho stav se kriticky zhoršil a přes veškerou pomoc na následky zranění zemřel.³²

Následoval slavný pohřeb. Před rakví v Pardubicích kráčel chrudimský děkan Ziegler, po obou stranách rakve bylo vždy dvanáct mužů, literátů, básníků, umělců, doktorů a úředníků s pochodněmi a za nimi nepřehledný průvod lidí od Zelené brány až za město. Nikdo v té chvíli nemyslel na Lény Kučerovou, i když snad právě Jan v posledních chvílích svého života stál na své lokomotivě, řídil ji a měl u sebe svoji Lény.

Karel Sabina jistě vzpomínal na to, jak se tento mladý technik zajímal o českou kulturu, když psal verše, které byly uveřejněny v Květech 13. září 1845:

*„Wládne nad životem osudu tajná moc
ni slzy plačících nezjasní její noc
ni hoře želících záclony neprodrou
za nichž ukrutná smrt stíhá kořist svou!“*

---

³¹ HONS, s. 298–304.

³² EDERER, s. 36–37.

Štěstí mladého inženýra Jana Pernera a štěstí jeho lásky, Lény, se postavila do cesty osudu chvilka za choceňským tunelem a jeden jediný sloup u kolejí.

5.2 Synové a dcery Václava a Antonie Pernerových

Rod Pernerů se všemi svými ratoolestmi byl rodem výjimečným. Byli to lidé, kteří se uplatnili ve sféře podnikatelské jako talentovaní odborníci ve strojírenství, jako úspěšní podnikatelé zaměření na komerční stránku s velmi dobrým odhadem hospodářské situace, úspěšní politici, výteční vědci a úspěšní biochemici. Jak v dalším ukážeme, měli Pernerové i štěstí na výjimečné ředitele továrny „Pernerovky“, z nichž se s rodinou Hamplovou i spřiznili. Sňatková politika byla aktuální nejen v panovnických rodech středověku, ale hodila se i v 19. století.

Jedna z výjimečných vlastností rodu Pernerů byla, že vždy drželi při sobě a navzájem si vždy pomáhali. Sestra všech synů-mlynářů, dcera lhoteckého hostinského Ondřeje Pernera Kateřina, se provdala za mlynáře Bížu. Když si Václav Perner zakoupil mlýn v Týnci nad Labem, prodal jeho otec lhotecký mlýn mlynáři Kavalovi, který však zanedlouho zemřel a vdova Kavalová mlýn prodala právě manželům Bížovým ze Sobolusk a my si připomeneme, že Kateřina byla rodem Pernerová, a tak se lhotecký mlýn dostal opět do rukou Pernerova rodu. Když lhotecký mlýn vyhořel, chytil totiž prach od louče, všichni Pernerové, a zejména pak Václav Perner z Týnce nad Labem, Bížovi okamžitě pomohli. Hned druhý den Václav odeslal do Lhoty plnou fůru potravin, také rezné plátno a nezapomněl přidat i nějakou tu duchnu. V tomtéž měsíci přivezl do lhoteckého mlýna tři sekerníky, kteří pracovali na novém složení. A lhotecký mlýn zakrátko opět mlel. Bížovi měli několik dětí a jejich dcera Mária žila v mládí u svého strýčka Václava v Týnci nad Labem. Zamílovala se do mladého Švencera. Zanedlouho byla svatba. Mladý Švencer však zemřel na cholera. Po jeho smrti se narodila dcera jménem Antonie, pojmenovaná po týnecké mlynářce. Marie žila na lhoteckém mlýně, kam se ke své rodině Mária přestěhovala.³³

Spisovatel František Hampl, syn inženýra Františka Hampla a Lidunky Pernerové, dcery Jana Pernera, spolumajitele týnecké strojírně, píše:

---

³³ HAMPL, s. 59.

„Rod Pernerů zapustil pevně kořeny v Polabí a vyháněl spěšně a vhodně větve zelené. Přibývalo jich utěšeně a záhy nasazovaly květy zřetelně do dálky.“³⁴

Dále pak pokračuje o týneckých Pernerech:

„Vždyť právě skrze jejich dobrá srdce se stalo, že rodina Bížova nepocítila nouzi a pantáta Bíža se zakrátko mohl vyrovnat s vdovou Kavalkou, které dlužil doplatek za prodej mlýna.“ Jeho další myšlenky jsou věnovány inženýru Janu Pernerovi, který byl idolem a vzorem pro všechny Pernery: *„Pověst Pernerova rodu zlatě jiskřila, a zrcadlila se zejména v téměř legendární postavě nedávno zemřelého syna pardubického mlynáře, jenž vyrůstal po smrti v stále mocnější jev rytířský.“³⁵*

Václav Perner a jeho žena Antonie měli osm dětí, čtyři chlapce a čtyři dívky. Všichni to byli bratřenci a sestřenice legendárního stavitele olomoucko-pražské dráhy Jana Pernera. Není tedy divu, že jeden ze synů Václava Pernera byl pokřtěn jménem Jan. Snad tomu chtěla náhoda, nebo to byly rodové geny, ale malý Jeník byl stejně nadaný jako jeho mnohem starší bratranec. Jeníkovi byly v té době pouhé čtyři roky a slavný Jan Perner vypadal na dobové fotografii jako Jeníkův strýc a ne bratranec.

Nejstarším synem byl Václav, kterého pojmenovali po otci. Oženil se s Rozálií, dcerou kolínského poštmistra. Roku 1868 koupil za část věna své ženy pozemky ve Vinařicích a také domek čp. 12. Sedlačil na svém statečku, ale příliš dobrým hospodářem nebyl. Podle jeho vrstevníků byl pohodlný, rád dobře jedl a nerad pracoval. Na oku nosíval prý klipec (pásku přes oko), ač jeho přátelé říkali, že na oko vidí dobře. Jeho velkou touhou bylo stát se poslancem, což se mu také podařilo. Neměl na sedlačení tedy čas, a tak dal pole do nájmu, jak se tehdy říkalo, propachtoval je. Václav a Rozálie měli dva syny. Staršího, který se jmenoval po otci Václav, a mladšího Jaroslava, který byl známým vědcem a o kterém se ještě v této práci zmíníme.³⁶

Druhý nejstarší syn Ferdinand a nejmladší Jan, měli zálibu ve strojírenství. Pořídili si vlastní soustruh a v roce 1864 si při mlýně svého otce zařídili strojnickou dílnu. V té době

---

³⁴ HAMPL, s. 22.

³⁵ Tamtéž, s. 60.

³⁶ VLASTNÍK, Josef. *Vinařice od starodávna*. Nové město nad Cidlinou, 1991, s. 17.

bylo Ferdinandovi 24 let. Za obor si zvolili cukrovarnické stroje a budoucnost jim dala za pravdu. Zvolili moudře. V té době byla týnecká strojírna podnikem výjimečným. Jednalo se o jeden z velkých výkonů našeho národa v onom období. Byl to jeden z prvních ryze českých závodů tohoto druhu. Ale o tom více v kapitole Pernerova strojírenská továrna.³⁷

Ferdinand Perner byl velmi schopný, byl spoluzakladatelem Úvěrní banky v Kolíně, Občanské záložny v Týnci nad Labem, cukrovarů v Přelouči a v Záběhově. Těchto cukrovarů byl dlouholetým místopředsedou a stejně tak jako jeho otec, byl dlouholetým starostou města. Rozmach gründerského podnikání zachvátil v té době zemi. S ním bral se kupředu i rod Pernerů, v Týnci nad Labem na sebe strhl iniciativu nesmírně houževnatý Ferdinand Perner.³⁸

Třetí v pořadí byl Alfred. Otec mu v roce 1876 i jeho ženě Adolfíně, která byla dcerou bohatého lihovárníka Böhma z Přibyslavi, koupil dům čp. 74. Alfred Perner byl lékárnickým praktikantem, a tak si v tomto domě zřídil lékárnu. Alfred a Dolfi byli bohatí, vlastnili ve východních Čechách v Přibyslavi statek a octárnu. Druhou octárnu si zřídili i v Týnci nad Labem v čp. 74.³⁹

Všechny čtyři sestry se dobře vdaly. Musíme se však zmínit o Marii, která se provdala za chomutovského stavitele Ulma. Mladá však ovdověla a znovu se provdala za univerzitního profesora a kustoda přírodopisných sbírek Muzea království českého Antonína Friče, z rodu známých pražských Fričů. Malý Antonín při návštěvách Jana Pernera ho obdivoval. Ten ho přivedl nejenom ke studiím přírodních věd, ale i k známosti s týneckými Pernery, a tím se seznámil i s Marií. Profesor Antonín Frič se ženou často navštěvovali Týnec, a tak není divu, že druhorozený syn zemského poslance a statkáře ve Vinařicích Václava Pernera vystudoval rovněž přírodovědu a stal se, stejně jako jeho strýc, profesorem Karlovy univerzity a kustodem Národního muzea.

---

³⁷ VLASTNÍK, Josef. *Týnecké Přílabí*. s. 171.

³⁸ Tamtéž. s. 172.

³⁹ *Muzeum města Týnec nad Labem a rodu Pernerů*, Praktický lékárník s. 186–187, bez inv. č. VLASTNÍK, Josef. *Vinařice od starodávna*, s. 63.

5.2.1 Velký Ferdinand

Ferdinand Perner se narodil v Týnci nad Labem 23. května 1840 jako druhorozený syn týneckého mlynáře a také starosty města Václava Pernera a Antonie Pernerové, rozené Sádlové.⁴⁰

Prvního vzdělání nabyl v ústavu Kašpara Böhma v Dlouhé Vsi a následovně v Ústí nad Orlicí. Gymnázium studoval v Praze a potom i reálku ve Vídni, Chrudimi a znovu v Praze. Po těchto náročných studiích, úspěšně vykonaných, nastoupil ke strojírenské praxi u firmy Breitfeld a Evans v Praze.⁴¹

Roku 1863, jak jsme již zmínili, založil se svým mladším bratrem Janem dílnu vyrábějící a opravující cukrovarnické stroje, u podskalského mlýna jejich otce Václava Pernera.

Roku 1869 oba bratři převzali od svého otce otcovský mlýn. Stalo se tak 25. ledna 1869, kdy hlavním mluvčím obou bratrů byl právě starší Ferdinand, kterému byl mlýn rodiči postoupen za cenu 33 883 zlatých. Jednání probíhalo již od roku 1867 a dovršilo se v roce 1869, kdy se rodiče obou bratrů přestěhovali ke svému mladšímu synovi Alfredovi, týneckému lékárníkovi.⁴²

Prvním činem obou bratrů byla výstavba samostatné továrny na výrobu Gollerových nožů, kterou společně zdokonalili, na místě bývalých hospodářských budov.

O 11 let později bohužel zemřel Ferdinandův mladší bratr Jan Perner. To jistě Ferdinanda poznamenalo.⁴³

Dne 18. listopadu 1894 zemřela paní Luisa, milovaná žena Ferdinanda Pernera. Neměli žádných potomků. Toho roku 22. listopadu napsal slavné městské radě v Labské Týnici dopis, že na památku své milované ženy Luisy věnuje k základnímu fondu opatrovny v Labské Týnici obnos 4 000 zlatých s tím požadavkem, aby opatrovna nesla jméno Luisy

---

⁴⁰ BELLMAN, K. Sedmdesáté narozeniny pana Ferdinanda Pernera továrníka v Týnci nad Labem. nestr.

⁴¹ *Labské proudy*. 1914, XIX. č. 23, s. 5.

⁴² BELLMAN, nestr.

⁴³ *Národní technické muzeum, Archiv Národního technického muzea*, Perner Ferdinand, „Kniha pamětní“ založená Ferd. Pernerem z Týnce n. Lab. v r. 1877 se zápisy do r. 1910, inv. č. I. /1, kart. 1

Labské proudy. 1914, XIX. č. 23, s. 5.

Pernerové, což je popsáno v následující kapitole. Částka 4 000 zlatých se nejspíše během let zvýšila, neboť v obsáhlém nekrologu se hovoří o částce jím věnované na zřízení opatrovny ve výši 20 tisíc korun.⁴⁴

V roce 1901 přestavěl strojírnou, v roce 1903 Podskalský mlýn a roku 1910 provedl rozsáhlou rekonstrukci zřízením automatického mlýna na pravém břehu Labe. Aby zajistil dostatek mletí pro oba dva mlýny, koupil velkoobchod s moukou od pana Pardubského v Čáslavi. Velký Ferdinand byl pracovitý a starostlivý a dokázal skutečně držet až do úpadu. Byl také velice šetrný. Majetek zděděný po otci rozmnožil tak, že byl počítán mezi nejzamožnější lidi v celém Polabí. Angažoval se v Týnci nad Labem v životě veřejném. Byl činným v Sokole, sboru dobrovolných hasičů, vzdělávacího spolku Havlíček, v Občanské Besedě, v místním odboru Ústřední matice školské, v Živnostenských společenstvech a v agrárních organizacích i hasičských jednotách v Bělušicích, Záboří a Lžovicích. Několik let byl starostou města, a tak není divu, že město jej jmenovalo v roce 1894 čestným občanem.⁴⁵

Byl velice vzdělaný, inteligentní a sledoval vytrvale vývoj průmyslu v Evropě. Procestoval Anglii, Francii, Itálii, Dalmácii, Belgii, Švýcarsko a Německo. Zvláště miloval Paříž, kam rád jezdil. A byl velice štědrý, štědře podporoval veškeré vlastenecké podniky a akce.⁴⁶

Posledních 19 let jeho života trpěl chorobou, která ho provázela až do jeho smrti. I přes svou chorobu pracoval nadále velmi tvrdě. Po tuto dobu se o něj starala jeho druhá manželka Anna, rozená Kleplová z Hořic. Zemřel ve svých 74 letech, právě v roce 1914, kdy se chystaly velké oslavy na počest padesátileté existence Strojírny bratří Pernerů. Přezdívali mu Velký Ferdinand. Byl velice schopný a uměl si dobře vybírat své spolupracovníky. Jeho snem bylo, že se Týnec nad Labem stane hlavním sídlem rodu Pernerů. Nedožil se, naštěstí pro něj, toho, že osud změnil rodící se jeho plány, pro rod

---

⁴⁴ BELLMAN, nestr.

Národní technické muzeum, Archiv Národního technického muzea, Perner Ferdinand, „Kniha pamětní“ založená Ferd. Pernerem z Týnce n. Lab. v r. 1877 se zápisy do r. 1910, inv. č. I. /1, kart. 1.

⁴⁵ Tamtéž

⁴⁶ BELLMAN, nestr.

Labské proudy. 1914, XIX. č. 23, s. 5.

Pernerů. Ferdinand Perner bohužel neměl mužského dědice ani se svou první ženou Luisou, ani se svou druhou ženou Annou. Mohla toho být příčina i jeho choroba. Tak rod Pernerů po meči v Týnci nad Labem vymřel.

Jeho pohřeb byl ukázkou toho, jak významný člověk zemřel. Nádherné věnce se stuhami položili k rakvi zesnulého jeho bratři Václav a Alfred Pernerové, rodina Rösslerova, rodina Fričova, Tylova, Spinova, dále páni Götzlové, majitelé Konárovic, Dr. Jaroslav Perner, ředitel filiálky Pražské úvěrní banky v Kolíně. František Křepela, rodina Prokopova a rodina ředitele cukrovaru p. Jiřiny.⁴⁷

Za rakví šli dvorní rada Spina, centrální ředitel Pražské úvěrní banky Julius Veselý, ředitel kolínské filiálky Pražské úvěrní banky F. Křepela, komerční rada Prokop s chotí, z Pardubic JUDr. Radimský, starosta okresu Kolínského, inženýr Karel Latzl starší, říšský poslanec za kutnohorský okres Josef Švejk, velkoobchodník J. Oliva, velkoobchodník J. Potěský, zástupce c. k. okresního hejtmána a c. k. berního úřadu Dr. Josef Bednář, živnostenský inspektor, majitel cukrovaru rytíře Horského v Kolíně Richter, majitelé velkostatku Konárovice Götzlové, továrníci Šulc a Karel Batista z Peček, zástupce kolínského notářství Dr. Novotný, zástupce císařského štítu v Kladrubech a mnoho dalších významných osobností. Není divu, že se zúčastnilo tolik významných lidí. Vždyť Ferdinand Perner založil spolu s Dr. Havelcem a Jindřichem Batistou Kolínskou, později Pražskou úvěrní banku. Byl spoluzakladatelem cukrovarů v Přelouči a v Záboří, zakladatelem Občanské záložny v Týnci nad Labem, správním radou Pražské úvěrní banky. U hrobu zemřelého zapělo pražské kvarteto, které po celou dobu pohřebního průvodu zpívalo „Miserere“. Po vykonaných obřadech byla rakev uložena do rodinné hrobky.⁴⁸

Ferdinand Perner si jistě zasloužil, abychom mu v této kapitole věnovali více pozornosti. Své ideje, že se Týnec nad Labem stane baštou rodu Pernerů, přizpůsoboval i své sídlo, vilu Pernerů, kde přenocoval arcivévoda Karel, pozdější císař při cestě z Brandýsa do Kolomyjí a také nesmírně krásný a působivý „Ostrov“ ve stylu francouzského

---

⁴⁷ *Labské proudy*. 1914, XIX. č. 23, s. 5.

⁴⁸ *Tamtéž*, s. 5–6.

a anglického parku. Škoda, že tento nádherný „Ostrov“ vzal za své po druhé světové válce a při stavbě velké akce, usplavnění Labe.

Návštěva arcivévody Karla I. a jeho choti Zity v Týnci nad Labem byla tehdy velmi hezky popsána. Návštěvu arcivévody ohlásily rány z hmoždířů a ve městě ho uvítal starosta Ferdinand Tomášek, obecní zastupitelstvo, učitelé obecné i měšťanské školy a samozřejmě zvědaví občané. Arcivévoda krátce v českém jazyce poděkoval a vyjádřil svou radost nad milým přivítáním. Po uvítání se odebral do vily místního továrníka Ferdinanda Pernerera. Jak se psalo, bylo to úchvatné místo pro ubytování, sídlo významné a bohaté cukrovarnické rodiny, ve francouzském a anglickém stylu s kapličkou a bazénkem s vodotryskem. Obohacovaly jej nádherné květinové záhony. Nebylo vybráno náhodou, Pernerové patřili k vlivné podnikatelské lobby s kontakty na politickou a kulturní elitu.⁴⁹ Od té doby na této vile visela černá tabulka se zlateným nápisem:

„Dne 3. března 1912 navštívil Jeho cís. král. výsost, nejjasnější pan arcivévoda Karel František Josef a jeho choť Její cís. a král. výsost nejjasnější arcivévodkyně Zitta, tuto stál a ráčil svou nejvyšší pochvalu projevit.“⁵⁰

5.2.2 Alfred Perner

Alfred Perner se narodil jako jedno z osmi dětí týnecké mlynářské rodiny Václava Pernerera a jeho ženy Antonie 29. června 1843. V Týnci nad Labem vychodil zdejší trojtřídní školu, pokračoval v „Hauptschule“ v Pardubicích a studoval na Staroměstském českém gymnáziu, kde se vyučovalo v jazyce českém jen náboženství a český jazyk.

V roce 1861 byl přijat jako lékárnický praktik do lékárny PhMr. Hartmana v Kutné Hoře, kde kromě něho působil jeden magistr farmacie a byli tam ještě další dva praktikanti. Tehdy farmaceutický průmysl nebyl tak rozvinut, a tak ve většině lékáren si lékárníci vyráběli léky sami. Alfred Perner, který se dožil požehnaného věku 94 let, vzpomínal na svá mladá praktikantská léta a s jistou nostalgií si vybavoval, jak tehdy spolu s dalšími praktikanty sušil listy, plody a stvolý rostlin, pak je drtili většinou v třecích miskách a prosívali rozdrcenou sušinu přes různě velká síta. Nebyla k dispozici vaselina, a tak se

---

⁴⁹ POLÁCH, Radek. *Karel I.: Poslední český král a jeho cesta z Brandýsa nad Labem přes Nový Jičín do Kolomyje v roce 1912*. 1. Nový Jičín, 2012, s. 13.

⁵⁰ Dnes je v městském muzeu Týnce nad Labem

k výrobě mastí používalo sádlo, které kupoval lékárník od zemědělců. V sádle bývaly někdy i škvarky, které byly velkou pochoutkou pro praktikanty. Ze sádla se také vyráběla známá rtuťová mast pečlivým smícháním rtuti a sádla. Zaměstnanci lékárny pracovali od 6 hodin do 20 hodin každý den s výjimkou neděle.⁵¹

Za praxi a stravu platil jeho otec po dobu 3 let každý měsíc 13 zlatých, což nebylo málo. Alfred Perner byl, jak napsal Praktický lékárník, nejstarším lékárníkem v ČSR.

Tehdy se nevážívalo v gramech a kilogramech, ale používaly se libry, unce, drachmy, scrupla a grány. Léky se musely často zahřívat a tak se připravovaly na sporáku. Náročná na čas byla příprava pilulek. Pulvis radicis althae – tedy kořínky proskurníku lékařského se roztloukaly a pak se ještě „hajtlovali“, což bylo otloukání roztlučené hmoty v čistém plátěném sáčku o tvrdou desku.⁵²

Po třech letech praktické práce praktikanta Alfreda Pernera čekala první samostatná práce a potom praktikantská zkouška tzv. tynocinální, kterou vykonal u hlavního grémia v Praze v lékárně U Černého orla. A tak se Alfred stal lékárenským asistentem. Jenomže v té době vypukla prusko-rakouská válka, a tak místo lékárny ho očekával odvod. Otec byl purkmistr, a tak musel ubytovávat jak vojáky pruské, tak vojáky rakouské. Alfred vzpomínal na vystoupení pruských vojáků, které bylo kultivované. Naproti tomu 7 000 pomořanských rezervistů rakouského vojska, ti se chovali při ubytování mnohem hůře. Údajně brali, co mohli.

V roce 1866 asistent Perner nastoupil ke studiu na univerzitu. Byla tehdy dvouletá. V prvním ročníku se přednášela botanika, fyzika, lučba, mineralogie, zoologie a farmaceutika. V druhém ročníku byly přednášky z farmakologie, z organické chemie, laboratorní práce, kterou přednášel prof. Dr. Lerdi a ostatní prof. Dr. Kostelecký. Přednášky bývaly od 6 hodin v Klementinu nebo Karolinu a on bydlel na Smíchově. V roce 1868 nastoupil na kondiční služby do Vídně a potom do Brna do Smiedovy lékárny.

---

⁵¹ Muzeum města Týnec nad Labem a rodu Pernerů, Praktický lékárník s. 186–187, bez inv. č.

⁵² Státní okresní archiv Kolín, Archiv města Týnec nad Labem, Lékárna, inv. č. 853 3.4.1. f, kart. 63.

Po třech letech požádal o koncesi lékárníka v Týnci nad Labem a povolení obdržel. Od roku 1871 do roku 1922 pracoval v lékárně U Zlatého lva sám, ale postupně přijímal praktikanty, kterých se u něho vystřídal čtrnáct. Pomáhal jim při studiu.⁵³ Oženil se se slečnou Böhmovou z východních Čech. Vlastnili spolu statek ve východních Čechách a také octárnu v Týnci nad Labem. Jeho tatínek Václav a maminka, když mu zařídili lékárnou, se k němu přestěhovali. Alfred, stejně jako všichni Pernerové byl v městě činný. Byl členem Okrašlovacího spolku, členem správní rady Občanské záložny, členem nadační rady Opatrovny Luisy Pernerové, kterou zřídil a sanoval jeho bratr Ferdinand a členem výboru Sokola v Týnci nad Labem.

V Praktickém lékárníku 187 s názvem O nejstarším lékárníku v ČSR, dožil se 96 let, je i poslední jeho myšlenka: „*Jsem spokojen s celým životem i se svou prací.*“ Lépe svůj život snad ani vyjádřit nemohl.⁵⁴

5.2.3 Profesor PhDr. Jaroslav Perner

Profesor PhDr. Jaroslav Perner se narodil v roce 1869. Jeho dědečkem byl týnecký mlynář a také týnecký starosta Václav Perner, jeho babičkou Antonie. Tento jejich vnuk byl synem Václava Pernera, který hospodařil ve Vinařicích, ale více se věnoval politice. Václav se oženil s dcerou kolínského poštmistra Rozálií a narodili se jim dva synové. Starší Václav se oženil se sestrou V. Morstadta, pozdějšího hostinského „V Podskalí“ a majitele lžovické Cabicárny (hostinec ve Lžovicích). Druhému synovi dali jméno Jaroslav.⁵⁵

V době, kdy se narodil, byla v Týnci nad Labem škola trojtřídní. První třídu učil František Tillinger, druhou třídu učitel Bidlo a třetí Matěj Kašpar. Díky jejich přesným zápisům ve školních kronikách víme, že patřil k nejlepším žákům. Následně navštěvoval kolínské školy, ale stále žil týneckým kulturním životem. Starší ochotníci tu hráli pravidelné divadlo. Roku 1876 byl založen Okrašlovací spolek, působil tu kulturně-vzdělávací spolek Beseda. Byl u zrodu Hasičské jednoty roku 1882 a také Sokola roku 1892. Mladý

---

⁵³ Státní okresní archiv Kolín, Archiv města Týnec nad Labem, Lékárna, inv. č. 853 3.4.1. f, kart. 63.

⁵⁴ Muzeum města Týnec nad Labem a rodu Pernerů, Praktický lékárník s. 186–187, bez inv. č.

⁵⁵ VLASTNÍK, Josef. *Vinařice od starodávna*. s. 17.

Tamtéž. s. 62.

Jaroslav měl hodně vzorů z rodu Pernerů a jeden také ve svém strýci, kterým byl profesor Karlovy univerzity a kustod Muzea království českého Antonín Frič. Jaroslav svého strýce obdivoval. Pod jeho vedením a po jeho vzoru vystudoval na Karlově univerzitě přírodní vědy a po válce a zrodu samostatného Československa se stal univerzitním profesorem paleontologie na Karlově univerzitě a také kustodem Národního muzea. Spravoval geologické sbírky. Jeho strýc byl obdivovatelem Joachima Barranda a Jaroslav tento obdiv přejal po něm. Barrande celou svoji sbírku zkamenělin, knihovnu, rukopisy a peněžní fond odkázal Muzeu království českého.⁵⁶

Jeho dílo *Système silurien du centre de la Bohême* je dílo, které nemá ve světové paleontologii obdoby. Mělo 6 189 stran, 1 160 tabulí a je na nich vyobrazeno 3 360 druhů živočichů českých starších prvohor. Díky podkladům (Předběžná zpráva pro zpracování gastropodů ve IV. svazku Barrandova díla), které měl Jaroslav Perner, mohl vyjít poslední IV. svazek „Plži“. Jaroslav Perner vykonal mnoho vědeckých cest po Německu, Rusku, Francii a Spojených státech. *Système silurien du centre de la Bohême* má dnes také díky Jaroslavovi Pernerovi 8 224 stran textu a 1 606 tabulí.⁵⁷

Své letní prázdniny trávil v Týnci nad Labem a ve Vinařicích. Rád sedával v místních malebných hospůdkách se známými spisovateli Františkem Flosem, J. S. Macharem, Karlem Legerem, Enriko Stanko Vrázem a dalšími. Ještě raději chodil na šoulačku s vinařickým kovářem a známým ranhojičem Aloisem Markem. Jako svému nejlepšímu příteli mu daroval nádherně zdobenou mysliveckou pušku.⁵⁸

Jaroslav Perner zemřel bezdětný v roce 1947, tudíž v úctyhodných 78 letech.

5.3 Týnecký pivovar

První týnecký pivovar vznikl už na počátku 16. století za Pernštejnů na místě dnešních domků čp. 6 a čp. 325. Zápis o něm je v urbánních knihách dochovaných tehdy na zámku v Pardubicích a zní takto:

---

⁵⁶ ŽMOLIL, Horymír a František HAMPL. *Týnec nad Labem: Z týneckého slavína*. Kolín, 1970, s. 22–23.

⁵⁷ HORNÝ, Radvan a Vojtěch TUREK. *Joachim Barrande: Život, dílo a odkaz světové paleontologie*. Praha, 1999, s. 27.

⁵⁸ VLASTNÍK, Josef. *Vinařice od starodávna*, s. 63.

„V tom městečku Tejnici jest pivovar, kterýž se všelikými potřebami k němu příslušejícími na náklad JMC pána nás všech nejmilostivějšího se opravoval. A obyvatelé tohož městečka Tejnice nad Labem, platívali z každého varu po 4 groších českých. Též z vody vedení však na náklad JMC takovému piva vaření z každého varu dávali 2 groše české.

Svolení tejneckých

Misto toho předjmenovaného platu tejnečtí stálej plat JMC z téhož pivovaru a vody vedení do roka 8 kop grošů českých dáti a platiti se uvolili takto:

O sv. Jiřím ouroku pololetního   4 kopy

O sv. Havlu ouroku pololetního   4 kopy

Suma téhož Ročně platu z pivovaru   8 kop grošů českých

A k opravě pivovaru a vody vedení z lesův JMC dříví ku potřebám dávati se má.“⁵⁹

Když se Týnec nad Labem za císaře Rudolfa II. stal komorním městem, několikrát, jak zapsal písař radní, k úlevě při placení kontribucí JMC, pivovar Týnečákům pomohl.

Původně měl každý měšťan právo vařit pivo. Později však, když se obce rozšířily, toto právo se reálně vztahovalo na starousedlíky, zejména ovšem ty, kteří toto právo vykonávali a využívali. To byli právě váreční sousedé. V Týnci nad Labem se toto právo ustanovilo na 29 várečných sousedech. Obec měla právo vařit čtyři várky ročně. Velké opravy pivovaru ovšem nesli právě tyto pravovárečníci, a protože nesli náklad, zvali se nákladníci. O tomto svědčí zápisy radní.

Pravováreční měšťané vařili pivo každý na svůj účet střídavě dle dohody. Střídavě podle harmonogramu i doma pivo čepovali. Dům, kde se čepovalo, byl označen chvojím. Roku 1834 došlo ve městě k velkému ohni. Vyhořel i obecní pivovar čp. 6 a spáleniště bylo prodáno 29. března. To však už byl tři roky postaven nový pivovar na pozemku u mlýna čp. 138. Roku 1865 bylo provedeno gruntovně knihovní vtělení pivovaru na

---

⁵⁹ VLASTNÍK, Josef. *Týnecké Přílabí*, s. 150.

29 nákladníků. Jsou jmenováni a mezi nimi i Perner Václav a Antonie.⁶⁰ Závěrečná věta vtělení zní:

„Toto vtělení se pod měšťanstou p. Václavem Pernerem Labsko Týneckém u c. k. Okresního úřadu co soudu v Kolíně pod p. přednostou Antonínem Marešem (Mareschem).“⁶¹

Nákladníci měli však zarputilé kritiky, kterými byli Anton Svoboda, Ján Kurka, Karel Kučera, všichni tři radní a výbor Ján Vozka rodem ze Lžovic. Anton Svoboda sepsal dopis všem radním, ve kterém nákladníky nazývá lháři. Městská rada a zastupitelstvo se s požadavky Svobodovými ztotožnily. Svoboda pak mluvil nejen za Městskou radu a zastupitelstvo, ale přisvojil si právo hovořit i za 400 měšťanů Týnce nad Labem.

Dne 14. srpna 1868 dal okresní výbor městské obci právnické dobrozdání, zřejmě s konečnou platností. Antonín Svoboda poslal slavnému výboru království českého jménem svým a jménem ostatních stěžovatelů ze všech tří tříd, v nichž bylo 24 zástupců obce Týnec nad Labem, velice obsažnou zprávu, kde podrobně rekapituluje celý vývoj týneckého pivovaru od doby jeho vzniku. Ve zprávě obviňuje řadu měšťanů a postupně se střídajících purkmistrů, že město trpí nedostatkem finančních prostředků, ale nákladníci berou pacht ve výši 2 605 fl. (zlatý) za nájem pivovaru. Zpráva a stížnost končí poníženou prosbou, aby veleslavný výbor zemský nařídil obci hospodařit s pivovarem. Stížnost končí datací:

„Stalo se v městě Labské Tejnici v máji 1867.“

Dokonce vznikla posměšná písnička na to téma:

„Labskotýneckí měšťané, co jste činili, že jste sobě takové zástupce zvolili, že obec okrádají, sebe obohacují, kusa občanské cti v sobě nemají. Milý pane zastavatel, nám za zlé nemějte, my jsme poctivě zástupce zvolili sobě ty, že obec šidějí a stále okrádají, z dvaceti devíti obežroutů devět zvolili.“⁶²

---

⁶⁰ Státní okresní archiv Kolín, Archiv města Týnec nad Labem, Pivovar, inv. č. 883 3.7.1. e, kart. 66.

⁶¹ VLASTNÍK, Josef. *Týnecké Přílabí*, s. 152.

⁶² Tamtéž.

Báseň je poměrně dlouhá a pokračuje útočně:

„Veselte se kartouzy a radujte se, dostanete nové hosty z Labské Tejnice.“⁶³

Kartouzy se oněch 29 „údajných lhářů“ nedočkaly. Josef Vlastník píše: „Dnes nevíme, kde byl zakopaný pes.“ Sice poznamenává, že se těm „29 lhářům“ od plné mísy nechtělo a že pravdu měl v těch dobách ten, kdo na to měl, a to jistě nebyl Antonín Svoboda. Spor pokračoval ještě několik let, takže je jisto, že celá záležitost nebyla tak jednoduchá. I vazby mezi právovárečnými občany a těmi 400 neprávovárečnými měšťany jistě existovaly. Situace jistě nebyla právně jednoznačná, a to si jistě uvědomovali i právováreční měšťané nákladníci, a tak nakonec k celkové spokojenosti stačilo, že městský pivovar byl prodán stávajícímu nájemci Josefu Novákovi a jehož ženě Boženě. Trhová smlouva nese datum 26. dubna 1929 a jsou na ní podepsáni dosavadní pachtýři a také sládek Josef Novák, jeho žena Božena a 25 zcizitelů (prodejců). Zástupci města na smlouvě chybí a naopak jsou tam podepsaní lidé, kteří měli s Týncem málo co společného. Jak z výše uvedeného vyplývá má i historie týneckého pivovaru určitou spojitost s Pernery, ale jaká byla pravda a „kde byl zakopán onen pes“, to se asi dnes již nedovíme.⁶⁴

5.4 Týnecká Pernerova strojírna

V šedesátých letech devatenáctého století vyrůstalo mlynáři týneckého Podskalního mlýna a dlouholetému zdejšímu starostovi Václavu Pernerovi osm dětí do dospělého věku. V této práci o nich již bylo hovořeno. V této kapitole se budeme věnovat dvěma synům, kteří založili další úspěšný týnecký podnik toho století. Starší ze synů byl Ferdinand. Byl dobrým organizátorem a získal cenné zkušenosti ve Francii a v Německu. S mladším bratrem Janem, který byl technicky nadaný, se rozhodli, že si při mlýně svého otce zařídí strojnickou dílnu. Svůj záměr uskutečnili v roce 1864. Ferdinand o pět let později převzal od svého otce i řízení mlýna. Otec byl už starý a churavěl. Oba dva bratři měli stejnou představu, že se strojírenská dílna zaměří na výrobu a údržbu

---

⁶³ VLASTNÍK, Josef. *Týnecké Přílabí*, s. 152.

⁶⁴ *Státní okresní archiv Kolín*, Archiv města Týnec nad Labem, Pivovar, inv. č. 883 3.7.1. e, kart. 66.

cukrovarnického zařízení. Jak se ukázalo, byla to myšlenka velmi dobrá. Ferdinand proměnil hospodářské budovy mlýna postupně v samostatnou továrnu.⁶⁵

Teprve dvacáté století docenilo obrovský význam cukrovarnictví a strojírenství pro Čechy ve století devatenáctém. Na pomezí devatenáctého a dvacátého století patřila týnecká strojírna vyrábějící zařízení pro cukrovary k předním v celé Evropě. Josef Vlastník píše, že to byl jeden z největších výkonů našeho národa v době gründerského podnikání v naší zemi. S rostoucí touto výrobou se stále více prosazovala týnecká část rodu Pernerů. Významnou roli v tomto procesu zaujímal houževnatý a průbojný Ferdinand. Vysloužil si přezdívku „Velký Ferdinand“. Svým nadšením i nadáním pro techniku jej vhodně doplňoval mladší bratr Jan. Výrobky Pernerovy strojírně se stávaly ve světě známé. Byla to řezačka na řepu, Gollerovy nože, nožové vložky a další výrobky, které ji proslavily. V časopise „Průmyslník“ z roku 1872 jsou inzerovány Napravitelovy nože pro cukrovary vyráběné ve strojírně bratří Pernerů. Inzerce v časopisech nestačila. Zkušený Ferdinand nechal vytisknout propagační materiály a publikace zobrazující strojírenské zařízení pro cukrovary v angličtině, francouzštině, němčině a dalších jazycích. Jsou téměř srovnatelné s propagačními materiály dnešními. Není tedy divu, že týnecká Pernerovka, jak se jí říkalo, se stále zvětšovala a na konci 19. století už měla 165 zaměstnanců. Značná část z nich pracovala pro údržbu cukrovarů v Německu, ve Francii, v Rusku, v Belgii, Turecku i v dalších státech. Zahraniční činnost velice pěkně popsal spisovatel Adolf Branal a je obsáhle dokumentována v korespondenci v zahraničí pracujících montérů.⁶⁶

O zahraničním působení Pernerovy strojírně pojednáme v jedné z dalších kapitol. Pernerova továrna byla jedním z prvních ryze českých závodů toho druhu. Pracovní podmínky i mzdy patřily k nejsolidnějším v celém Polabí.

V roce 1880 však zemřel mladší z jejich spolumajitelů, Jan. Jeho smrt byla velkou ránou pro Ferdinanda. I když podnik vlastně řídil on, velice rád se svým bratrem rozprávěl o ekonomické situaci jejich továrny. Často také o ekonomii vůbec a často o špatné

---

⁶⁵ ŽMOLIL, Horymír. *Týnec nad Labem 870 let města*. 1980. OTK Kolín, s. 65.

⁶⁶ ANONYM. *100 let strojíren v Týnci nad Labem*, Týnec nad Labem 1964, nestr. ŽMOLIL, s. 65.

ekonomické taktice. Jan byl výborným partnerem v těchto debatách a po jeho smrti Ferdinandovi chyběl. Od té doby řídil továrnu i oba mlýny sám. Dlužno připomenout, že v roce 1874 vyhořel mlýn Janovských, tzv. Mlýn podměstský, který nebyl pojištěn. Spáleniště s Ostrovem koupila banka, v níž měl značný vliv bankéř a také švagr Ferdinanda Pernera pan Brom. Ferdinand Perner se tak nakonec stal i majitelem druhého týneckého mlýna.⁶⁷

Zdatnost podnikatelů i dnešních manažerů se velmi často ukáže, jak si zvolí své spolupracovníky. Ferdinand byl podnikatelem schopným, a tak měl při výběru ředitelů šťastnou ruku. Od roku 1870 to byl Abund Staněk, jehož vynález, laboratorní krouhačku na řepu, používaly laboratoře při zkoušení řepy i ve 20. století. Když odešel v roce 1895 do důchodu, nastoupil na jeho místo František Hampl. Byl to člověk, který vyšel spíše z chudší rodiny a měl tedy k pracovníkům strojírný blízký vztah. Technicky byl velice zdatný, takže celou řadou vynálezů a patentů zlepšil úspěch strojírný. Stal se členem rodiny týneckých Pernerů, když se oženil s Lidunkou Pernerovou, dcerou Jana Pernera. Počet dělníků i zaměstnanců Pernerovy továrny stále rostl. Na fotografii z roku 1887 je u vrat strojírný zobrazeno spolu s mistrem Ferdinandem z Kojic 36 zaměstnanců a existuje i fotografie z počátku strojírný s počtem menším. Po dvaceti letech je na fotografii s ředitelem Hamplem uprostřed kolem 150 zaměstnanců. Strojírna dbala o vzdělávání svých dělníků a stále přibírala učně, kteří po čtyřech letech obdrželi výuční list.⁶⁸

Továrna měla oslavit své padesátileté trvání právě v roce 1914. Přestože se schylovalo k válce, vše se v podniku připravovalo k velké oslavě. Měla to být jubilejní slavnost, která se však neuskutečnila. Zabránilo tomu dvě události. V té době zemřel Ferdinand Perner, „Velký Ferdinand“, který byl duší mlýnů i strojírný, a následoval sarajevský atentát a začátek války.

Vraťme se o několik let zpátky a připomeňme si, jaký vztah měl Ferdinand Perner ke svému mladšímu bratrovi a spoluvlastníkovi strojírný Janovi. Připomeňme si jen jejich debatu v době krize nebo recese, tak jak si ji zaznamenal Janův vnuk, spisovatel František

---

⁶⁷ HAMPL, s. 174–185.

⁶⁸ ANONYM. *100 let strojíren v Týnci nad Labem*

Hampl. „*Snad nebude tak zle,*“ odporoval Jan. Ferdinand se však rozkřikl: „*Co, že? Že nebude zle? Už je zle, milý hochu, a teď začne pekelná lavina. Moc lidí přijde při tom o peníze.*“⁶⁹ A měl pravdu. Podskalský mlýn a Strojárna bratří Pernerů stály však na pevných nohou, a tak, i když se jich „černý pátek“ a následná recese rovněž dotkly, nezkrachovaly. Pomohlo jim i to, že Úvěrová banka v Kolíně černý pátek rovněž ustála. Bohužel Jan, který byl jaksi ve stínu svého bratra Ferdinanda, ochořel. Snad to způsobilo klíště, takže dostal zápal mozkových blan a krátce nato zemřel. Jeho žena Tonička z té bolesti úplně „zešedivěla“.⁷⁰ Teď teprve se projevilo, jak sestry a bratři Pernerové mají k sobě blízko. Ferdinand, který byl vždy plný iniciativy a elánu, nemohl na Jana zapomenout a vše mu jej připomínalo. Ferdinanda však postihla ještě druhá rána. Jeho žena Luisa také zemřela. Neměli děti, a tak Ferdinand na její památku zařídil roku 1894 na týnecké radnici Opatrovnu Luisy Pernerové. Byla to vlastně školka pro 25 dětí, jejíž náklady hradil Ferdinand Perner. O této opatrovně bude pojednávat jedna z dalších kapitol této práce.

Toničku měli všichni Pernerové rádi. Dokonce ji miloval i další bratr, Alfred Perner. Tonička se však zamilovala do Jana.

Ferdinand, který trpěl ranami osudu, se zcela věnoval práci a svým záměrům. Jak jsme už zmínili, spáleniště po Janovském mlýně koupila banka, která však byla jen prostředníkem Ferdinanda Pernera. O spáleniště a pozemek s Ostrovem měl také zájem starokolínský sedlák Loukota. Ferdinand nabídl mlynáři Janovskému stejnou cenu za pozemek 6 tisíc korun, ale nabídl mu také, aby v mlýně, který nově postaví, dělal správce. A to rozhodlo. Pozemek získali Pernerové.

Ferdinand Jana hodně postrádal. A tak vykládal své plány Alfredovi:

*„Tobě lékárna půjde ještě lépe a Václav se také stane poslancem. Sestry mají vlivné muže. Frič je v Americe na studijní cestě. Pomalu si zařídíme zde v Týnici nejmocnější baštu rodu.“*⁷¹

---

⁶⁹ HAMPL, s. 141.

⁷⁰ Tamtéž, s. 204–206.

⁷¹ Tamtéž, s. 142.

Profesor Antonín Frič si pamatoval inženýra Jana Pernera, když chodíval k Fričům na besedu do Pasířské ulice. Tehdy bylo Antonínovi dvanáct let a Jana obdivoval, jaký je to výtečný člověk. Měl chladný mozek, matematicky přesný, ale měl i křídla fantazie a také ušlechtilé myšlenky. Ferdinand si svého bratrance nepamatoval, bylo mu tehdy pouhých pět let. A osud tomu chtěl, že organizátor úspěchu týneckých Pernerů „Velký Ferdinand“ právě na samém počátku první světové války, v době, kdy měla Pernerova strojírna slavit své padesátiny, náhle zemřel.

Po Ferdinandově smrti se Pernerovo týnecké „impérium“ rozpadlo. Ferdinand Perner byl symbolem centrálního řízení, jak sám říkal, nejmocnější bašty rodu.

Podměstský mlýn řídila druhá manželka Ferdinanda, Anna Pernerová (rozená Kleplová). Podskalní mlýn měl vlastní vedení a strojírenskou továrnu bratří Pernerů převzali Josef Perner, syn zemřelého Jana Pernera, a jeho švagr inženýr František Hampl, manžel Lidunky Pernerové, rovněž dcery Jana Pernera. Řídili ji sice společně, ale hlavní podíl na jejím řízení měl František Hampl, který byl už předtím ředitelem.⁷²

Josef Perner nedosahoval úrovně svých předků. Sloužil jako důstojník u posádky v Trutnově a důstojníkem byl pravděpodobně dobrým, neboť za výkon služby dostal zvláštní diplom. Avšak strojírenství a ekonomice nerozuměl. Zvykl si na důstojnický život za prezenční služby i pak za světové války u vozatajstva. Přivedl si do Týnce nad Labem ženu německé národnosti z místa posádky, z Trutnova. Zařídil si přepychový byt a choval i závodní koně.⁷³

V roce 1928 odešel na odpočinek z továrny její ředitel a Josefův švagr František Hampl. Bohužel hned na počátku třicátých let musel čelit Josef nastupující krizi. Nebyl však tak schopný ředitel jako Hampl, který se už s recesí seznámil. Josef Perner neuměl čelit dopadům krize a po nezdařených spekulacích, o které se pokusil, se v roce 1931 mylně domníval, že je na mizině a situaci řešil sebevraždou. Jeho žena Gertruda našla svého manžela při návratu z kostela a v nastalém afektu spáchala také sebevraždu.⁷⁴ Po těchto neblahých událostech došlo k majetnickým změnám. Strojírna i Podskalní mlýn

---

⁷² Státní okresní archiv Kolín, Rodinný archiv Pernerů, Poslední vůle, inv. č. 8, kart. 1.

⁷³ VLASTNÍK, Josef. *Týnecké Přílabí*. s. 66.

⁷⁴ ŽMOLIL, s. 66.

v dědickém řízení připadly sestře manželky Josefa Pernera Němce Hübnerové z Trutnova. Ta jmenovala obchodním ředitelem v ekonomice zblhlého Leo Jorsta. Ten zjistil, že strojírna a mlýn nejsou v kritickém stavu a brzy dal obě průmyslové jednotky do pořádku. Řídil strojírnou i mlýn Podskalní až do znárodnění v roce 1947. Anna Pernerová zdělila mlýn čp. 137, jak jsme již zmínili výše. Důsledek nových změněných majetkoprávních poměrů byl následující: Anna Pernerová potřebovala obnovení vodoprávního povolení pro svůj mlýn a odvolává se na rozhodnutí Místodržitelství ze dne 8. října 1897 č. 158593. K řízení byl pozván také JUDr. Jan Gronych, který zastupoval zájmy dědičky strojírnny i mlýna na levém břehu čp. 142. Neměl proti vydání vodoprávního povolení a případných změn žádné vážné výhrady. A tak bylo Anně Pernerové uděleno toto povolení na řece Labi, kde však se deklarovalo využití 4 100 litrů vody/s, a to až do doby, dokud 1 600 litrů/s nebude zapotřebí pro potřeby plavební, takže základem množství vody skutečné bylo 2 500 litrů/s u turbíny Girardovy. Ve mlýně na pravém břehu byla nejen Girardova turbína, ale i turbína Francisova.⁷⁵

Strojírna byla následně při znárodnění přidělena k národnímu podniku ČKD Sokolovo v Praze. Zanedlouho připadla k ZVÚ Hradec Králové a po několika letech se stala provozovnou Strojíren potravinářského průmyslu rovněž z Hradce.

A tak se sen Ferdinanda Pernera o týnecké nejmocnější baště rodu Pernerů rozplynul. Stalo se tak v třetí generaci, jako tomu bylo u Miletíneků a jako tomu bylo u mocných a bohatých Pernštejnů.

5.4.1 Výroba a výstavba

Z katalogu strojírnny bratří Pernerů se můžeme dočíst, že výrobky této strojírnny nebyly pouze šrouby, matice a ozubená kola, ale celé stroje pro zpracování cukrové řepy, ke kterým samozřejmě patřili i montéři, kteří stroje v cukrovarech zabíhali. Strojírna vyráběla především řezačky, a to dvou druhů: závěsovou řezačku s řemenovým či elektrickým pohonem a řezačku turbo s řemenovým (nebo přímým elektrickým pohonem). U řezačky turbo dokonce šlo vyměňovat nože za chodu. Kapacity řezaček byly vskutku veliké, od 1 000 tun po 1 500 za 24 hodin. Do těchto řezaček se umisťují

---

⁷⁵ Muzeum města Týnce nad Labem a rodu Pernerů, Pernerova turbína I., inv. č. 91166.
Státní okresní archiv Kolín, Rodinný archiv Pernerů, Věci živnostenské, inv. č. 5, kart. 1.

skříňky s noži, které byly vyrobeny celé z oceli. Nože byly rozděleny také do několika skupin, a to podle ozubení a podle velikosti. Nože nesly název podle konstruktéra. Byly to například: frézové nože Napravit, frézové nože Čížek či frézový nůž Königsfeld a dokonce nože, které měla Pernerova strojírna patentované, jimiž byly nože Gollerovy, vzory jsou dnes vystavované v muzeu v Týnci nad Labem a rodu Pernerů. Byly vyráběny v nejrůznějších šířkách a délkách dokonce i na přání. Aby si cukrovary mohly samy naostřit nože, bylo možné objednat i brusku na nože. Bruska dvojité, která měla ostřicí s karborundovými kotouči. Na přání tuto brusku bylo možno dodat s řemenovým pohonem a odsavačem prachu. K tomuto stroji bylo možno objednat i náhradní díly. Také zde byla vyráběna Staňkova řepná struhadla, která sloužila při analýze řepy. Mohly být dodávány s ručním pohonem či na elektrický proud.⁷⁶

Řadu zajímavých informací o výstavbě Strojírny Bratří Pernerů se dozvídáme z vyhlášky č. 18295 C. k. okresního hejtmanství v Kolíně podepsané c. k. okresním hejtmanem Hniličkou.

Uvádí se v ní, že pan Ferdinand Perner, starosta a továrník v Labské Týnici zamýšlí, opíraje se o odstavec 5. zdejšího výměru ze dne 29. května 1879 č. 4945, kterým mu byl výnos veleslavným c. k. místodržitelstvím v Praze ze dne 19. května 1879 čís. 29331 ohledně povolení k stavbě nového mlýna č. p. 137 na pravém břehu Labe v Labské Týnici intimován. V němž je mu vyhrazeno právo k využitkování vodní síly jalovského žlabu u Labe ležícího. Díky tomu mohl postavit v tomto jalovém žlabu u mlýna čp. 137 na pravém břehu Labe turbínu v síle 50 koní za tím účelem, aby sílu potřebnou pro strojírnou na protějším břehu Labe pomocí drátěného lana přenesl.⁷⁷

Dále je popisováno, že pan Ferdinand Perner chce přestavět tzv. Podskalský mlýn v Labské Týnici č. p. 142, aby se dosavadní vodní kola nahradila turbínami. Žádné změny

---

⁷⁶ Muzeum města Týnce nad Labem a rodu Pernerů, Katalog Strojírny bratří Pernerů, inv. č. 90948 Státní okresní archiv Kolín, Archiv města Týnec nad Labem, Tovární výroba a přístroje, inv. č. 997 5.4.1. e, kart. 87.

⁷⁷ Státní okresní archiv Kolín, Archiv města Týnec nad Labem, Vodní stavby, inv. č. 896 3.7.5. b, kart. 68

Národní technické muzeum, Archiv Národního technického muzea, Perner Ferdinand, „Kniha pamětní“ založená Ferd. Pernerem z Týnce n. Lab. v r. 1877 se zápisy do r. 1910, inv. č. I. /1, kart. 1.

se netýkaly prahů ani stavidel. Objekty u mlýnských zařízení zůstaly téměř ve stejném stavu.

Podle ustanovení 32 zákona ze dne 15. března 1883 č. 39 ř. z. a 83 zákona ze dne 28. srpna 1870 č. 71 z. z. o předepsaném úředním řízení musel projekt být u úřadu do 20. září t. r. k nahlédnutí a pak proběhlo komisionální řízení o 10. hodině. Komise se toho dne sešla u mlýna č. p. 137 v Labské Týnici. Bylo rozhodnuto ve prospěch Ferdinanda Pernera.⁷⁸

Ferdinand Perner na pravém břehu postavil nový válcový mlýn se zmíněnou turbínou v síle 50 HP. Levnou vodní sílu odtamtud převedl přes Labe na levý břeh Labe do strojírny na vzdálenost 100 m. Byl to zcela zvláštní a v Čechách ojedinělý přenos energie přes vodní tok. Další jednání s Elektrotechnickou akciovou společností Kolben a spol. v Praze Vysočanech o projektované rekonstrukci stávající turbíny Girardovy na turbínu Francisovu probíhala již od roku 1904. Firma Kolben a spol. se odvolává na rozpočet č. 5964 z 18. dubna 1904 a je ochotna převzít úplnou rekonstrukci stávající turbíny na Francisovu turbínu se samočinným regulátorem za paušální obnos 12 000 K. Firma se zaručuje, že nová turbínová kola budou odpovídat spotřebě vody, která firmě Bratři Pernerové byla místodržitelstvím pro tuto turbínu přiřčena. Jednání zřejmě probíhala i nadále a realizace projektu úplné rekonstrukce turbíny se dostala do závěrečné fáze až v roce 1910. „Pernerovka“ zřejmě 8. října 1910 urgovala zaslání potřebných dokladů k žádosti o kolaudaci a firma Kolben hned 10. října 1910 sděluje, že potřebné doklady v několika dnech zašle. Následuje dopis z 13. října 1910, v němž firma Kolben tvrdí, že posílá následující přílohy.:

A – plán turbínového zařízení D 4578

B – řez turbínou B 11.645

C – technickou zprávu k postavené turbíně

Každý arch příloh měl být opatřen třicetihálčovým kolkem a žádost měla nést kolek dvoukorunový. Firma Kolben sděluje, že posílá též opis rozpočtu 5.963 z roku 1904.

Rozpočet:

---

⁷⁸ *Státní okresní archiv Kolín*, Archiv města Týnec nad Labem, Vodní stavby, inv. č. 896 3.7.5. b, kart. 68.

A. Úplné ústrojí regulační	4 000,- K
Válené nosiče	200,- K
Samočinný precizní regulátor	3 000,- K
B. Cena turbínových kolonových	6 700,- K
Litinový kroužek dvoudílný	700,- K
Válené nosiče	200,- K
Úplný samočinný precizní regulátor	3 000,- K
Plechový sací plášť	285,- K
Úhlové kolo se 77 zuby železnými	1 540,- K

Rozpočet A zní na částku 7 200,- K a rozpočet B na částku 12 425,- K.⁷⁹

V následujícím dopise z 8. listopadu 1910 zasílá v příloze firma Kolben technickou zprávu, že Francisova turbína se svinutou hřídelí je umístěna v betonové kašně při užitečném středním spádu 1,845 a při maximálním úložném otevření 4 876 litrů konzumuje užitečnou sílu 96 HP. Při užitečném spádu 1,845 protékalo turbínou 4 876 litrů vody a výkon při plném otevření lopatek a tomto spádu je 96 užitkových HP. (podepsán Ing. František Kopřiva).⁸⁰

V dopise z 31. prosince 1910 firma Kolben píše, že právě Ing. Kopřiva byl přítomen kolaudaci a dovolil si upozornit na neekonomické převody ozubených kol. Také upozornil na značné ztráty na síle podmíněné dvojitým těžkým ozubeným převodem s těžkou hlavní transmisí. Tím pádem doporučila firma Kolben, aby Ferdinand Perner nechal úředně zjistit vodní sílu při mlýnu na levém břehu Labe čp. 142, kde se v té době nalézalo 10 vodních kol. Samozřejmě z celé úvahy vyplynulo, že by bylo vhodné rovněž u mlýna čp. 142 postavit další samostatnou Francisovu turbínu. Této výstavby se Ferdinand Perner nedožil.⁸¹

⁷⁹ Muzeum města Týnce nad Labem a rodu Pernerů, Pernerova turbína I., inv. č. 91166.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Muzeum města Týnce nad Labem a rodu Pernerů, Pernerova turbína I., inv. č. 91166.

5.4.2 Zahraniční aktivita Pernerovy strojírny

Adolf Branald a Jan Klepl píší ve skriptech Národního technického muzea v Praze v *Živých pramenech* o týnecké Strojárně bratří Pernerů toto:

„České plátno, sukno a české sklo bylo již v 17. a 18. věku dobře známo po širém světě. Od poloviny minulého století (století 19. – skripta vydána 1951) se rozvíjí také naše strojírenství a jeho výrobky, výsledkem poctivé české práce se začínají šířit daleko za hranicemi naší vlasti. Na Filipa Františka Čechelského, montéra nevelké bývalé strojírny bratří Pernerů, nyní ČKD v Týnci nad Labem, vzpomínají například možná dnes dělníci leckde v Evropě.

Byl jsem vysílán (vyprávěl loni, nedlouho před svou smrtí, Čechelský městské archivářce Marii Menclové) na montáže na Moravu, na Slovensko, roku 1908 do Francie (Beauchamps, Marquillies aj.), ve Francii jsem byl celkem osmkrát. V Belgii jsem byl sedmkrát (Liérs, Lutych, Houppertinger v provincii Limburk, Tirlemont), v Polsku v několika cukrovarech např. v Przeworsku u Přemyšle, v Německu vícekrát (v Sasku, Halle an der Saale, v Bádensku, Züttlingenu ve Württembersku). V Rusku roku 1928 pod Charkovem Stalinskaja. V Rumunsku čtyřikrát (Bort cukrovar, Krysczatek v Bukovině). V Rakousích ve všech devíti cukrovarech (Hohenau na Moravském poli, Dürnkrut, Hirm, Enns, Bruck an der Leitha, Siegendorf, Leopoldsdorf, Tulln). V Uhrách v několika cukrovarech (Ercsi, Acs, Zenk, Mezöhefyes). V Jugoslávii (Bělehrad, Velký Bečkerek v Banátě, Osijekm Vranja planina, Červenka). V Bulharsku (Sofia, cukrovar 4 kilometry od města). Dodávalo se však také do Itálie, Turecka, Španělska, Persie a do Anglie.

Za hranice jsem jezdil obvykle sám. V závodě na místě jsem dostal pomocníky, kteří za mé odborné pomoci a dozoru montáž prováděli. Instruoval jsem také místní zaměstnance, jak se brousí a zasazují Gollerovy nože atd. Kde se na jaře postavily stroje, tam se muselo na podzim zajet na počáteční kampaň, vše uvést do chodu a výkon se musel docílit. Většinou býval nadvýkon, Velkých závad nikdy nebylo. Obvykle po 8 dnech chodu bylo

*zařízení přijato. V Rusku po 10 dnech... Celkem jsem montoval za hranicemi asi 200 cukrovarů.*⁸²

Za hranice na údržbu cukrovarů či jejich výstavbu dodávala Pernerova strojírna řadu výrobků, které si její techničtí pracovníci nechali patentovat. Byly to zejména Hamplovy vložky, Gollerovy nože, řezačky, centrifugy, difuzní vyplachovače a frézovací nože na čekanku. Do českých cukrovarů se dodávaly zejména řízkové reansportéry, cukerní výtahy, transmise, odstředivky a samozřejmě i Gollerovy nože.

V Týneckém muzeu je k dispozici obsáhlá korespondence montéra Filipa Františka Čečelského s řediteli továrny bratří Pernerů v Labské Týnici, inženýrem Františkem Hamplem a později s majitelem Josefem Pernerem. František Filip Čečelský byl jistě montér šikovný a nápaditý. Obrátil se totiž dopisem na bratra Stanislava Kulsteina, sekretáře odborového sdružení Československého svazu kovopracujících v Praze, aby mu poradil v patentových záležitostech. A následuje i další korespondence s konstruktérem Ferdinandem Siněm. Že si ředitel továrny a spolumajitel Ing. František Hampl práce Filipa Františka Čečelského vážil a hlavně si vážil lidské práce, o tom hovoří jeho dopis z 8. září 1929, kde mu zřejmě pan Čečelský poslal pochvalný článek, který se týkal práce Strojírny bratří Pernerů, uveřejněný v zahraničí. Píše v něm, že „co se té slávy“ týče, hlava ho z ní rozhodně nerozbolí, neboť podle něho je úspěšná pouze odborná práce, která může člověka dělného uspokojit, jinak že každá sláva je polní tráva. V dalším dopise, pak chválí tuto práci montéra F. F. Čečelského:

*„... vzal jsem na vědomost a rád vidím, že jako vždy, i v dálné cizině s plným porozuměním pracujete pro dobro zdejšího závodu a tím všech. Váš dopis dal jsem k nahlédnutí firmě B. P., aby páni byli též informováni o vaší záslužné činnosti.“*⁸³

Pak následuje řada dopisů s Josefem Pernerem. O vynalézavosti českého dělníka svědčí například příhoda, kterou Čečelský vyprávěl paní archivářce:

---

⁸² BRANALD, Adolf a Jan KLEPL. *Živé prameny*. Praha, 1951, s. 39

Státní okresní archiv Kolín, Strojírny bratří Pernerů Týnec nad Labem, Vzpomínky F. Smetany, F. Čečelského, nezpracovaný fond, bez inv. č.

⁸³ *Muzeum města Týnce nad Labem a rodu Pernerů, Korespondence strojírny a montérů, bez inv. č.*

„V Belgii moře vyplavuje na břeh při přílivu lesklé šupinky jako slída ostré a tvrdé, zvané giselštein. Vítr zanáší tyto šupinky do řepných polí, kde se zasekaly a zarůstaly do řepy. Ale než se na to přišlo! Při strouhání to ovšem vadilo, neustále se tupily nože, nestačilo se brousit, nože nasazovat. Pracovalo se na třetinu výkonu, byly to velké ztráty. Opravoval jsem stroje 56 hodin bez přestávky. Snášeli mně černou kávu se žloutky, vším možným mě udržovali. Ruce jsem měl opuchlé, mluvit jsem nemohl, trásl jsem se. Až pak při svačině, jak jsem seděl, kolem samá řepa, řízl jsem do řepy, abych si nůž očistil od jídla a nůž se mně otupil, znovu jsem řízl, řepu rozkrájel, chemikovi do laboratoře poslal. A tak přišli na to, že závadou jsou ty šupiny.“⁸⁴

Závěrečný dopis F. F. Čečelského je adresován firmě Českomoravská továrna na stroje v Praze, kde nabízí své služby právě jí, uvádí, kde všude jako montér působil ve službách Strojírenské továrny bratří Pernerů, neboť Českomoravská továrna vysílá montéry do Persie. Firmu bratří Pernerů opouští po 25 letech, protože přechází do německých rukou. Jedná se zřejmě o majetnictví paní Hübnerové a jejího poradce Leo Jorsta. Čečelský svoji žádost konzultoval s městským tajemníkem panem Dittrichem.

5.4.3 Korespondence montérů s majiteli Strojírny bratří Pernerů

Korespondence se týkala zejména komunikace montéra F. F. Čečelského s ředitelem a spolumajitelem Strojírny bratří Pernerů Ing. Františkem Hamplem a později s dalším spolumajitelem Josefem Pernerem. Jedná se o korespondenci, která není uchována v okresním archivu, ale přímo v Muzeu Týnce nad Labem. Korespondence je skutečně cenná, protože ukazuje dobré vztahy vedení Strojírny bratří Pernerů a zahraničních montérů, uvádí ukázkou jejich odměňování, prokazuje užitečnou a velmi dobrou spolupráci První brněnské strojírny se Strojírnou bratří Pernerů v Týnci nad Labem při montážích zařízení cukrovarů téměř celé Evropy a také jejich údržbě. Vyzdvihuje práci těchto dvou podniků i jejich montérů v zahraničí a zmiňuje se o kladném hodnocení uvedených dvou firem i jejich montérů.

---

⁸⁴ BRANALD, s. 40.

Státní okresní archiv Kolín, Strojírny bratří Pernerů Týnec nad Labem, Vzpomínky F. Smetany, F. Čečelského, nezpracovaný fond, bez inv. č.

Vedení obou podniků i jejich montéři měli společný zájem na dobré pověsti českých podnikatelů v zahraničí a měli vždy společnou snahu kladně vyjít vstříc všem přáním zahraničních cukrovarů v celé Evropě. Korespondence řeší praktické věci jako je vyřízení pasů a víz montérů, rychlé dodávky náhradních dílů a zařízení, zvýšení počtu montérů v zahraničí při velkém zájmu o služby týnecké strojírný a řešení případného krátkodobého onemocnění některého z týneckých montérů.

V korespondenci se řeší i závažná záležitost pojištění montérů v zahraničí proti úrazu a krádeži. Strojírna bratří Pernerů se v této věci řídila způsobem, jakým byli pojištěni montéři První brněnské strojírný.⁸⁵

Tento podnik si velmi vážil týneckých montérů a dokonce si často kladla První brněnská strojírna jako podmínku společně dodávané montáže zařízení přítomnost montáží F. F. Čečelského při provádění montáží. Jeho služeb si samozřejmě vážila týnecká strojírna, neboť ho František Hampl oslovuje „Milý Čečelský!“. V tomtéž dopise ze dne 6. října 1910 sděluje Františkovi Čečelskému, že Waldice požadují, aby byl právě on vypraven do Liérs v Belgii, aby byl osobně přítomen zahájení montáží 11. října 1910. Někdy vedení týnecké strojírný požadovalo zprávy o činnosti montéra či montérů v zahraničních cukrovarech. Často se v korespondenci objevuje jméno dalšího montéra Jaroslava Smetany. Nedílnou součástí korespondence jsou technická upřesnění zejména v ruském cukrovaru v Lochwici, týkající se nožů do řezačky, neboť Lochwice požadovala Janáčkovy nože 6x4 mm a Strojírna bratří Pernerů sděluje, že nože systému Janáček neexistují a jsou to nože Gollerovy. Současně týnecká strojírna sděluje, že pokud by cukrovaru Lochwici tyto nože 6x4,5 mm nevyhovovaly, dodá firma tenkostěnné nože 6x5 mm, kterých používají cukrovary v Mezöhegyes, v Butfalu či v Hovodence. V dopisech po první světové válce jsou zmiňovány i další cukrovary v Kruswicy v Polsku, několik dalších cukrovarů sdružených v Romenském Okrugu Ukrajina SSSR, Aczi v Uhrách, v Trebišově na Slovensku a dalších evropských cukrovarech.⁸⁶

---

⁸⁵ *Muzeum města Týnce nad Labem a rodu Pernerů*, Korespondence strojírný a montérů, nezpracováno, bez inv. č.

⁸⁶ *Tamtéž*.

Z korespondence vyplývá, že před první světovou válkou byl v Německu o Pernerovy řezačky tak velký zájem, že nebylo možno všem vyhovět, a to i když se výroba rozšířila do budovy hostince, jak píše paní Vilemína Málková, rozená Moršadtová. Strojírna bratří Pernerů navázala styky se strojírnou Halle an der Saale, která převzala část dodávky řezaček, a týnecká strojírna k nim dodávala nože, vložky a jiné součástky. V tehdejší době byl montér týnecké strojírny František Smetana během dvou let více v Německu než doma, kde zařizoval tamější cukrovary na Pernerovy řezačky. A to si musíme připomenout, že v jiných státech uváděl do provozu řezačky montér F. F. Čečelský. Tito montéři pracovali pro Strojírnu bratří Pernerů, ale také pro První brněnskou strojírnu, Českomoravskou, Ringhoferovu, Škodovku a pro strojírny v Tirlemontu v Belgii.

Jak byli montéři odměňováni, ukazuje právě korespondence F. F. Čečelského při práci prováděné v Lochwici. Můžeme provést porovnání hodinové mzdy dělníka pracujícího přímo v Pernerově strojárně a hodinového platu montérů pracujících v zahraničí. Výpočet je datován 13. 1. 1930 a v roce následujícím si dělník Čeněk Váša z Týnce nad Labem č. 253, původním bytem Kosíře, Na Cibulce poznamenal v kapesním kalendáři Kovodělníků svůj průměrný hodinový výdělek. Plat byl 8,65 K. Normální hodinový plat zahraničního montéra byl 15 K. To je skoro dvakrát více, než dostával dělník domácí.⁸⁷

5.5 Sdružování dělníků

Mzdové podmínky i podmínky pracovní Strojírny bratří Pernerů byly na svou dobu celkem slušné, podle svědectví zaměstnanců nejlepší v celém Polabí. To bylo jednou z příčin, že se v továrně dlouho nemohla ustavit odborová organizace. Teprve v roce 1919 byly založeny organizace dvě. Byl to Svaz kovodělníků, který měl blízko k sociálně-demokratické straně a Sdružení kovopracovníků, kteří měli vztah ke straně národně socialistické.⁸⁸

---

⁸⁷ *Muzeum města Týnce nad Labem a rodu Pernerů*, Korespondence strojírny a montérů, nezpracováno, bez inv. Č.

⁸⁸ *Státní okresní archiv Kolín*, Strojírny bratří Pernerů Týnec nad Labem, Vzpomínky F. Smetany, F. Čečelského, nezpracovaný fond, bez inv. č.

5.5.1 Jak dělnictvo Pernerovy strojírny slavilo 1. máj v roce 1890

Pro týnecký archiv napsal své vzpomínky na tento 1. máj František Smetana, dlouholetý pracovník Pernerovy strojírny do roku 1946, v roce 1950. V roce 1977 je doslovně opsal a uveřejnil ve své knize *Týnecké Přílabí* Josef Vlastník. Vzpomínky na tento den obsahují zajímavé postřehy ze sociálně-politické situace té doby, ze života pracovníků Pernerovky i ze života Týnce nad Labem.

Nebylo mezi dělnictvem tenkrát ani tušení o nějakém prohlášení delegáta na sjezdu Internacionály v Paříži, který dal návrh, aby dělnictvo na 1. máje nepracovalo a návrh tam byl přijat. A dělníci různých zemí měli provést projev tak, jak jim umožňovaly poměry jejich země. Také dělnictvo u nás bylo vyzváno ústředím, aby na 1. máje nepracovalo a připojena byla i ostrá výhrůžka. Jelikož toho času nebylo u nás žádné dříve volené organizace, zvolili si sami ze svého středu dva delegáty, kteří měli majiteli továrny F. Pernerovi tlumočit, že na 1. máje nebudou pracovat, a že je to jejich svátek. Po společné poradě byli zvoleni mistr Josef Vančura a dělník Josef Bláha. Pan Perner vyslechl prohlášení delegátů a přirozeně, že k tomu měl své námitky. Ale nakonec svolil. Následkem jejich tlaku dal povolení k oslavě 1. máje. I přes svolení k oslavám měli problém, co dál. Říkali tedy o tom toto: „*No když to má být pro nás svátkem, tak se ráno sejdem a půjdeme pohromadě do kostela a potom trochu do přírody.*“ To bylo i navrženo a všemi schváleno. Tak 1. máje roku 1890 se na dvoře podskalského mlýna sešli a vzorným průvodem šli do kostela. Jak se kdo modlil, nevíme. Mši svatou v ten den sloužil děkan Krátký. Při jednom z církevních výroků, když se obrátil čelem k obecenstvu, užasl. Tázał se kostelníka p. Bernarda, co to má znamenat. „*Dělníci od Pernerů drží svátek,*“ řekl tehdy na vysvětlenou kostelník. „*Kdyby šli radši pracovat,*“ odbroukl si děkan. Po pobožnosti šli tedy do přírody. Po cestě týneckým náměstím se k dělníkům přidávali mnozí další, kteří tam stáli. Průvod se dal Krakovanskou ulicí až k Červenému křížku u Šedivého borku. Tam se začaly ozývat hlasy: „*Já mám hlad, já zase žízeň*“ a podobně. Tak se průvod obrátil a došel až k hostinci Na Balkáně v domě Ferdinanda Tomáška. V té době tam, provozovala živnost paní Ročková s dcerami. Dámy Ročkovy vyděšeně pobíhaly od okna k oknu, neboť se domnívaly, že se bude rabovat. (pozn. Katolický deník „Čech“ psal: „*Luza koupená židy, která místo Boha nastolila na svůj trůn žida Marxe, chce loupit a krást na 1. máje. Úřady ať hned pozavírají šilence,*

kterí jsou nebezpeční pořádku, který je Bohem posvěcen. Do kriminálu se socialisty!“) Až když se před jedním oknem postavil pan Josef Vančura, známý host Ročků a vysvětlil paní Ročkové, co se děje, aby jen bez starostí otevřela. Hostinec zaplnili celý. Ani všechny místnosti nestačily. Něco vypili, něco pojedli, zazpívali si a nastala doba rozchodu. Sešli se opět o půl druhé odpoledne na nádvoří mlýna. Obešli mlýny a strojírnu a došli až k Lžovicům, kde v zahradním hostinci Na Cabicárně všichni poseděli a popili a k večeru se rozešli s dojmy, že 1. máji učinili zadost.⁸⁹

Tentokrát po 1. máji 1890 byl pod tlakem jednotných manifestací zvýšen dělnictvu plat o 20 procent. Ale v pozdějších letech, kdo se pokusil žádat o pořádání manifestace a slavit 1. máj, měl to zlé a také byl propuštěn z práce. Zvláště poslední majitel Josef Perner ještě před první světovou válkou nesnesl ani pohled na socialistický tisk Záře nebo Červánky. Vždycky se tak rozčílil, že ho bylo slyšet všude. Ještě v roce 1906 žádalo dělnictvo o povolení slavit 1. máj. Delegace byla odmítnuta a delegáti z práce propuštěni. (Josef Moravec byl v roce 1944 popraven gestapem v Plzni pro uschovávání zbraní). Také v roce 1908 byl Karel Pitrák, který zastupoval dělnickou delegaci žádající o povolení 1. máje, propuštěn z práce.⁹⁰

5.5.2 Podpůrný spolek dělníků

Jak vidíme z předchozího líčení oslav 1. máje dělnictvem Pernerovy strojírny ze vzpomínek dlouholetého jejího zaměstnance Františka Smetany, v roce 1890 dělníci a zaměstnanci „Pernerovky“ nebyli ještě odborově organizováni.

Dělníci „Pernerovky“ si k 20. dubnu 1913 založili Podpůrný spolek dělníků strojírenské továrny Bratří Pernerů v Labské Týnici. Každý z dělníků měl svoji vlastní knížku s registrovaným číslem. Na prvních šesti stranách byly stanovy spolku. Zahrnovaly údaje o jménu a sídlu spolku, účel založení, prostředky, jakými má být účele dosaženo, v paragrafu 4 jsou rozdělení členové na zakládající, řádné a přispívající. Stanovy uvádějí, kdy dělník přestává být členem, vyjmenována jsou práva a povinnosti členů, správa spolku, valná hromada, výbor, působnost funkcionářů, správní období, jednací řeč, smírčí

---

⁸⁹ Státní okresní archiv Kolín, Strojírny bratří Pernerů Týnec nad Labem, Vzpomínky F. Smetany, F. Čechelského, nezpracovaný fond, bez inv. č.

⁹⁰ VLASTNÍK, Josef. *Týnecké Přílabí*. s. 174–175.

soud a možnost zrušení spolku. Následuje kalendář měsíčních splátek od roku 1913 do roku 1932.⁹¹

První důkladné záznamy o volbě Závodního výboru ve Strojárně procházejí z května 1923. Vyhláška z 15. května 1923 stanovila volební den na 30. května 1923. Současně informovala členy odborů, kolik bude voleno členů závodního výboru a kolik bude náhradníků. Vyhlášku podepsali ředitel Strojírenské továrny bratří Pernerů Ing. František Hampl a předseda volební komise Alois Louda. Současně s vyhláškou byl vyvěšen seznam oprávněných voličů k této volbě. Obsahoval 65 jmen. Seznam je poměrně obsáhlý, a tak z tohoto značného počtu jmen zmíníme jen některá, mezi občany známá jména: Čechelský František, Louda Alois, Czeglán Adolf, Vlastník Alois, Kantůrek Jan, Kalina Václav, Dítě Jan... a úředníci inženýr Hofman Jan, Bečička Josef, účetní Buriánek František technický úředník a slečna Pokorná Kamila.⁹²

Volba se konala skutečně 31. května 1923 a zápis z ní je datován k 14. červenci. Za odbočku Sdružení Kovopracovníků byli zvoleni Josef Vavřina a Václav Novotný s náhradníky Janem Procházkou a Aloisem Šiktysem. Za odbočku Sdružení Kovodělníků nejvíce hlasů získali František Snectnar a Josef Bachman s náhradníky Aloisem Loudou a Antonínem Vaníčkem.

Další volby se konaly v roce 1927 a pod vyhláškou je podepsán František Čechelský. Vyhláška se odvolává na zákon z 12. srpna 1921. Na základě společné kandidátní listiny byli voleni Kubelka Rudolf, Procházka Jan, Vaníček Antonín, Tichý Jan a za náhradníky Novotný Václav, Procházka Josef, Bachman Josef a Smetana Jaroslav. Obdobně proběhly volby v roce 1935. Za Kovopracovníky byli zvoleni Procházka Josef a Ježek Jan s náhradníky Václavem Pospíšilem a Josefem Novotným. Za Kovodělníky zvoleni Tichý Jan, Smetana Jaroslav s náhradníky Aloisem Hladíkem a Bohuslavem Adámkem. Volba

---

⁹¹ *Státní okresní archiv Kolín*, Podpůrný spolek dělníků Strojnické továrny bratří Pernerů Týnec nad Labem, Zápis z valných hromad podpůrného spolku dělníků, inv. č. 1, kniha 1.

⁹² VLASTNÍK, Josef. *Týnecké Přílabí*. s. 174–175

Státní okresní archiv Kolín, Podpůrný spolek dělníků Strojnické továrny bratří Pernerů Týnec nad Labem, Zápis ze schůzí volebního výboru, inv. č. 2, kniha 2.

proběhla 18. září 1935. Ve státním archivu v Kolíně je uložena zápisová kniha schůzí Závodního výboru, kterých se vždy zúčastňoval ředitel František Hampl.⁹³

5.6 Nová výstavba

V roce 1912 převzal, na základě dohodnutého rozpočtu, výstavbu nové přístavby nožírny stavitel Sklenář z Kolína. Původně jím předložený rozpočet byl ze dne 1. 5. 1912 a zněl na částku 24 222,93 K. Ferdinand Perner byl však člověk, který uměl šetřit, a tak se mu podařilo rozpočet snížit o 2 235,08 K, když vypustil cihelnou dlažbu, odpadlo 27 železných oken a strop byl navržen z prken menších. Po vyloučení položek, které byly navrženy k vypuštění, zněl konečný rozpočet za přijatou výstavbu 21 987,86 K.

Při kolaudaci Francisovy turbíny ve mlýně čp. 137 uvedl Ing. František Kopřiva, že stávající systém převodu síly pomocí transmise má nyní velké ztráty a je tím pádem málo ekonomický. V roce 1904 by tyto převody rádi odstranili, ale tehdy to nebylo možné, protože změny by si vyžádaly velké investice.⁹⁴

Tak Ferdinand Perner začal zcela vážně uvažovat o výstavbě Francisovy turbíny i ve mlýně čp. 142. Strojírna bratří Pernerů si zhotovila seznam nezbytných administrativních dokladů pro tuto věc potřebných. Bylo jich 43. Zachovala se jich přibližně polovina, a co je důležité, jsou to ty nejdůležitější. První potřebný dokument je Dobrozdání o požadavcích. Ochraňuje zájmy Ferdinanda Pernera. Ve mlýně byl zrušen mlýn Stupník a přenesen do mlýna čp. 142. Doporučovala se také žádost, aby státní správa uhradila náklad spojený s převodem pohonu vodních kol na pohon elektrický. Aby státní správa mohla stavbu provést, musel odstoupit pan Perner mlýnici tzv. Stupník patřící k mlýnu čp. 142 s lednicí i s pozemky, na nichž objekty stojí. A náhradu za toto odstoupené vodní dílo vystaví státní správa dle plánu a ustanovení čl. III. této smlouvy hydroelektrickou centrálu na levém břehu vedle nového jezu a přivede proud zde vyrobený až na dvůr závodu čp. 142. Státní správa se zavazuje, že po vydání stavebního povolení přestaví a odstraní nedostatky způsobené stavbou.⁹⁵

---

⁹³ *Státní okresní archiv Kolín*, Podpůrný spolek dělníků Strojnické továrny bratří Pernerů Týnec nad Labem, Zápisy ze schůzí volebního výboru, inv. č. 2, kniha 2.

⁹⁴ *Muzeum města Týnce nad Labem a rodu Pernerů*, Pernerova turbína I., inv. č. 91166.

⁹⁵ *Muzeum města Týnce nad Labem a rodu Pernerů*, Pernerova turbína II., inv. č. 91166.

Další dokument je věnován zásadním ustanovením. Přiložen je situační plán, plán dispoziční a plán stavební na 135 HP Francisovy turbíny. Byly to plány vyhotovené již pro pana Josefa Perneru. Je zřejmé, že tyto plány vznikly až po smrti Ferdinanda Perneru v roce 1914. Plány jsou dokořetovány „Schématickým řezem Francisovou turbínou“.

Jako položka číslo 1. je uveden druhopis protokolu sepsaného 14. března 1904 u purkmistrovského úřadu v Labské Týnici. Jejím předmětem je, že byla svolána kolaudace rekonstrukce mlýna čp. 142 pana Ferdinanda Perneru. Je zde konstatováno, že vnitřní přestavba podskalského mlýna byla provedena dle plánů. Vše bylo podle norem a kolaudační komise nezjistila žádné technické závady. Pod protokolem je celkem osm podpisů, za kolaudační komisi c. k. vrchní inženýr, c. k. okresní komisař, okresní a státní inspektoři, náměstek starosty a zapisovatel městský tajemník a za vedení mlýna toto podepsali Ferdinand Perner a František Hampl. Je přiložena technická zpráva Elektrotechnické AKC společnosti, dříve Kolben a spol. Je konstatován stávající stav. Na levém břehu je velká mlýnice poháněna šesti koly v příváděcím náhonu, na pravém břehu náhonu je mlýn na selské mletí poháněn čtyřmi koly. Voda se vypouští na kola třemi stavidly. Šířka 1. je 1,88 m, 2. 1,96 m, a 3. 1,8 m. Průtokové množství bylo tedy úředně stanoveno na 14,35 m³ a po rekonstrukci má být zvýšen na 15 m³. Je tu dopis JUDr. Antonína Schauera, v jehož obsahu jsou výšky všech jezů od Pardubic do Veletova. Z přehledu je velmi dobře viditelná spádovost jezů řeky Labe.⁹⁶

Všechny následující dokumenty pojednávají o výměně 10 vodních kol na spodní vodu za turbínu Francisovu. V roce 1919 Josef Perner požádal Zemskou politickou správu v Praze o povolení výměny kol za Francisovu turbínu. Tomuto bylo vyhověno po několika komisionelních řízeních a obsáhlé korespondenci, která se musela archivovat a uchovávat. Výměna byla provedena do konce roku 1919. Následně Perner požádal o kolaudaci 3. února 1920, která proběhla 5. března 1920. Dne 24. května 1922 se Josef Perner přihlašuje k dani z vodní síly, dle č. 338 sbírky zákonů. Neměli to tehdejší podnikatelé s výstavbou nikterak jednoduché.⁹⁷

---

⁹⁶ Muzeum města Týnce nad Labem a rodu Pernerů, Pernerova turbína I., inv. č. 91166.

⁹⁷ Muzeum města Týnce nad Labem a rodu Pernerů, Pernerova turbína II., inv. č. 91167.

6 Z PAMĚTÍ PANÍ VILEMÍNY MÁLKOVÉ

Paní Málková byla vdovou po stárkovi podměstského mlýna, byla však také dcerou Viléma Morstadta, příbuznou Pernerů, Hešů i Mensingarů. Psala si, jak tehdy bývalo zvykem, deníky, které jsou nejen velmi obsáhlé, ale podávají nám mnoho informací o tehdejší životě v Týnci nad Labem a samozřejmě i o životě týneckých Pernerů a dalších významných rodin, které se s Pernery spřiznily. Své vzpomínky v deníčcích nazvala příznačně: „Z mých pamětí“. Narodila se v roce 1864. Začala chodit do staré trojtřídní školy Na Stráni. Už v té době byla ve škole slečna učitelka industriálka, která učila děti plést a háčkovat. Dne 15. ledna 1875, když bylo Vilemíně jedenáct let a šla tehdy ze školy domů, se dozvěděla od staré paní Jelínkové, že jí zesnula maminka. Popisuje tuto smutnou událost dosti podrobně. Na pohřeb přijela také Míniina teta Pernerka, která byla sestrou Vilemínina tatínka. Ferdinand Perner se s jejím strýčkem Václavem Pernerelem z Kolína bavil o tom, co bude Vilém Morstadt dělat, když mu zemřela žena. Ferdinand Perner navrhl, že mu nabídne místo kresliče do dílny a pracovníka na pilu přijímání dříví a vyměřování řeziva. Vilém se prý pro tato povolání hodí. Morstadt místo přijal a rodina se stěhovala na Důl do hostince po Makovských. Stěhoval se Vilém Morstadt dvanáctiletá dcera Vilemína a šestiletý Vilík. Její nevlastní bratr Jan Tichý byl na Vojenské prezenční službě, a když si podal žádost, byl uvolněn, aby převzal hospodářství. Než se ale Jan ožení a Máry Morstadtová přijde domů vést domácnost, vedla jim hospodářství „Kádička“.

Ve mlýně se hodně mlelo selské mletí z celého okolí. V patře mlýna byl „amerikán“ a mleli tam krupaři, v české mlýnici stárkoval Kratochvíl a ve stupníku bratranec Ferdinanda Perneru Roman Sádlo. Mlečů bývalo dost, a jak píše Vilemína Málková, nosili mnoho tupláků do mlýna z hospody mlynářským, kteří jim mleli.

Dvakrát týdně se v Pernerově hostinci, kde obsluhovali hosty Morstadtovi, scházeli na partii večerních taroků dvě party. Patřili k sobě a byli to Václav, Ferdinand, Jan a Alfred Pernerové, Vojtěch a jeho bratr obrlajtnant Janovští, farář Turovský a velebný pán Horáček. Těmto hostům se Morstadt věnoval sám, a když některý předčasně odešel, bylo jeho povinností zasednout ke kartám místo něho. Často si Ferdinand Perner zavolal Mínu Morstadtovou a poslal jí k paní Luise, aby ve vile nebyla tak sama, a tak Vilemína seděla

s paní v pokoji a háčkovaly. Když se pak Ferdinand vrátil, služka doprovodila Mínu domů, neboť to už bývala venku tma.

Ferdinand v té době pořizoval nové stroje do mlýna. Montáže prováděli montéři z pardubické Prokopky. Spali dole pod lokálem, a tak to měli na pivo kousek. Když skončili, začalo se se stavbou druhé koleje na železnici. V Týnci byli Italové, Týnečáci jim říkali Taliáni. Musela se odstřílet skála proti mlýnu a proti mostu. Před okna se dávaly prkenné zábrany a okna se musela otevřít, ale přesto mnoho oken to odneslo. Italové byli ubytováni v hospodě u starého Nováka v čp. 108. Jižní národy jsou temperamentnější, a tak se často poprali s hosty nebo i mezi sebou. V ten čas si Jan Perner koupil domek sklenáře Nerudy proti Jindřichovi Knížkovi u mostu. Chodilo se tam přímo ze silnice po 12 schůdkách. Ferdinand Perner prikoupil ještě i domek Knížků a vedlejší domeček Sodomův a Brabcův i se zahradou a postavil na tom místě pro svoji sestru Tony Bromovou dům se zahradou. A tak se postupně stávalo týnecké Přílabí z velké části majetkem Pernerů.

Práce pro strojírnu přibývalo, hodně práce bývalo s broušením nožů pro cukrovary. Jak správně poznamenala paní Málková, Ferdinand byl akcionářem řady cukrovarů. Tovární budovy nestačily počtu zaměstnanců, a tak se hostinec změnil na brusírnu nožů. Morstadt si něco nahospodařil, a tak si koupil ve Lžovicích roku 1878 hospodu na Cabicárně za 4 tisíce zlatých. Paní Málková vzpomínala na svého dědu Josefa Heše, otce její matky Mátky. Vypravovala, jak splavovali vory do Německa a jak v Nymburce přitom přišel o život Knížek. Vzpomínala i na to, jak v Týnci byli v roce 1866 pruští vojáci a že v Týnci slyšeli rachot děl z bitvy u Sadové. Vzpomínky paní Málkové jsou obsáhlé a dobrým zdrojem informací. Poslední roky ve mlýně měla problémy se zaměstnanci mlýna panem Hlouškem a Kleplem a nakonec byla se svojí dcerou Annou, učitelkou domácích nauk v. v., vypovězena a musely se odstěhovat na Bambousek.⁹⁸

---

⁹⁸ Státní okresní archiv Kolín, Málková Vilemína, Knížka psaných pamětí, inv. č. 1, č. knihy 1.

7 TÝNEČTÍ PODNIKATELÉ A VZHLED TÝNCE NAD LABEM

Přední týnečtí podnikatelé, včetně rodu Pernerů, dbali nejen o své vlastní podniky a v podnikatelské činnosti dosahovali v této době velmi dobrých výsledků, ale dbali i o Týnec samotný, o jeho občanský život a o jeho vzhled. Jan Harrer nechal na své náklady zrestaurovat roku 1815 hřbitovní kostel Panny Marie Sedmibolestné, vysvěcený roku 1786, který za Napoleonových válek zpustl a sloužil dokonce jako sklad obilí pro vojenské koně.⁹⁹ V roce 1801 Jan Harrer objednal pro Týnec nad Labem u pražského sochaře Františka Xavera Lederera sochu Bolestné Matky Boží za 250 zlatých. Zápis o tom zní takto:

„V běhu roku 1801 Jan Harrer, měšťan a koželuh městečka Tejnice nad Labem vystavěl z oumyslu náboženského na dole statui Bolestné Rodičky Marie Panny, a sice jen toliko beze všeho jakého jiného přispění na svůj samotný náklad a vajlohou, kteroužto statui se ten nábožný měšténín zavázal vždy na svůj náklad držeti a všechnu správu on sám obstarávati.“¹⁰⁰

Na soše je nápis:

„Tuto statui k důkazu pobožnosti ke cti Bolestné Panny postavili Jan a Barbora manželé Harrerovi.“

Roku 1859 Václav a Antonie Pernerovi nechali sochařem Sumem zhotovit sochu sv. Jana Nepomuckého, která byla vysvěcena 16. května 1859. Tito přední týnečtí podnikatelé a i další se významně zasadili a finančně přispěli k tomu, že roku 1875 za poštmistra Vincence Šmidta byl při týnecké poště zřízen telegrafní úřad. Podnikatelský příspěvek byl tehdy 200 zlatých. Roku 1895 významně přispěli všichni týnečtí podnikatelé ke vzniku občanské záložny. Společenská smlouva nese datum 13. prosince 1895. František Hampl byl jednatelem Sokola, který vznikl v Týnci roku 1892 a zasloužil se o výstavbu sokolovny. Týnec nad Labem se rozvíjel ke kráse a velkou zásluhu na tom měli právě týnečtí podnikatelé.

---

⁹⁹ VLASTNÍK, Josef. *Týnecká tvrz: Hrad*. Týnec nad Labem, 1982, s. 82–83.

¹⁰⁰ VLASTNÍK, Josef. *Týnecké Přílabí*. s. 169.

8 OBECNĚ PROSPĚŠNÁ ČINNOST PERNEROVA RODU VE PROSPĚCH MĚSTA

Jak již bylo několikrát zmíněno, snem Ferdinanda i Václava Pernerových bylo, že se městečko Týnec nad Labem stane sídelním městečkem významného rodu Pernerů. Bohužel osud sprádal své nitky vytvářející obraz budoucnosti jinak. Avšak ke svému cíli měli nakročeno správně. Jak Václav, tak i jeho syn Ferdinand byli starosty města a cílevědomě pracovali na jeho rozkvětu. Stejný byl i František Hampl, který nesporně patřil k jejich rodu. Vždy patřili k organizátorům prospěšných akcí, jakými byly zřízení telegrafní stanice, účast a organizování Národní gardy v roce 1848, elektrifikace týneckého Přílabí či výstavba ulice Ve Velkém kopci. Je však třeba, abychom se zmínili o dvou dalších záslužných akcích, kterým rod Pernerů prospěl Týnci nad Labem. O první z nich se zasloužil Ferdinand Perner a jeho žena Luisa Pernerová.

8.1 Opatrovna Luisy Pernerové

Již v roce 1894 založil Velký Ferdinand na počest své ženy Luisy Opatrovnu Luisy Pernerové. Ferdinand a Luisa neměli vlastní děti a ani se jich nedočkali, neboť Luisa Pernerová předčasně zemřela. Tak vznikla myšlenka zřízení nadace ve prospěch zřízení opatrovny malých dětí neboli předchůdkyně dnešních mateřských školek. V muzeu Týnce nad Labem je k dispozici zápisník této opatrovny datovaný svým počátečním rokem 1894. První zápis je psán však až od 3. března 1895. Schůzi tehdy zahajoval předseda nadace Engelbert Pospíšil. V té době měla nadace v pokladně 883 zlatých a 12 krejcarů. Na návrh Dr. Františka Kratochvíleho byl Ferdinand Perner zvolen čestným členem spolku, neboť se svým velkomyslným darem zasloužil o vznik opatrovny a zřízení spolku neboli nadace. Členy výboru nadace opatrovny Luisy Pernerové byli zvoleni Dr. Kratochvíle 12 hlasy, Ferdinand Tomášek 11 hlasy, Jan Tichý 11 hlasy, Alfred Perner 10 hlasy, Ignác Ditrich 7 hlasy a Josef Pacák 7 hlasy. Náhradníky byli zvoleni pánové Šandera Jakub, Kukal Alois, Rosák Jan a Mikeš Filip.¹⁰¹

---

¹⁰¹ *Muzeum města Týnce nad Labem a rodu Pernerů, Zápisová kniha Opatrovny Luisy Pernerové, inv. č. 90912.*

Dne 20. listopadu 1895 bylo na schůzi nadace konstatováno, že Ferdinand Perner dal další příspěvek nadaci a tím ke konci roku vzrostla finanční hotovost spolku nebo nadace na 10 000 K. Za opatrovnici byla zvolena Rudolfin Putrkerová ze Sadské.¹⁰² Do opatrovny, se schválením Luisy Pernerové a Ferdinanda Pernera, byly výborem nadace přijaty tyto děti:

Osvobozeny byly od celého měsíčního příspěvku Anna Kašparová, Josefa Rosenfeldová, Karel Barták, Bohumil Dittrich, Marie Dittrichová, František Chlád, Antonín Jaroš, Karolina Jarošová, Josef Ouzký a Josef Bek.

Od poloviny měsíčního příspěvku byly osvobozeny děti: Antonín Kejval, Ferdinand Málek, Jan Šedivý, Josef Koláčný, Karel Kotek, Ladislav Dorfman, Alois Malý, Julie Malá, Jan Buben, Otakar Vondrák, Josefa Roubová, Josefa Eulebachová, Štěpánka Hermanová, Vincenc Koláčný, Josef Linhart, Ferdinanda Losenická, Anna Žitková, Antonín Horyna, František Knížek, Karel Pospíšil a Marie Růžicková.

Do opatrovny bylo přijato tehdy 31 dětí.¹⁰³

Je jistě zajímavé podívat se za co a na co byly kromě stravného vynakládány peníze, když bereme za bernou minci, že nájemné za místnost na radnici nadace neplatila. Truhlářské práce do září roku 1896 stály 108,58 zlatých, práce sklenářské 0,70 zlatých, nákup šesti ručníků 1,08 zlatých, nástěnné hodiny 5 zlatých a další nespecifické drobné účty 0,40 zlatých. Dále byly objednány dvě židle z ohýbaného dřeva, dva slamníčky, dvě podušky. Pověřen obstaráním všech služeb byl předseda spolku Opatrovny i nákupem předmětů s výjimkou nástěnného kříže, který dodal pan farář. Samozřejmě v místnosti nesměl chybět uhelník, lopatka na uhlí a háček i koště na smetí. Slečna opatrovnice dostala za úkol obstarat záclony.¹⁰⁴

Důležitost opatrovny chápali všichni týnečtí občané, a tak v únoru 1897 byly dodatečně přijaty další děti: Marie Jarolímová, K. Hanušová, Božena Kalinová, Jiřina Tomková, František Chaloupecký, Václav Kasal, Jaroslav Smetana, Josef Vinař, Karel Zámíš,

---

¹⁰² *Státní okresní archiv Kolín*, Opatrovna Luisy Pernerové, Účetní deníky, inv. č. 2, kart. 1.

¹⁰³ *Muzeum města Týnce nad Labem a rodu Pernerů*, Zápisová kniha Opatrovny Luisy Pernerové, inv. č. 90912.

¹⁰⁴ *Státní okresní archiv Kolín*, Opatrovna Luisy Pernerové, Účetní deníky, inv. č. 2, kart. 1.

František Charvát, Jan Vondráček a J. Holub. Od celého měsíčního příspěvku byly osvobozeny děti Chaloupecký, Kasal a Zámíš, ostatní nově přijaté byly osvobozeny od placení poloviny měsíčního poplatku. Počet dětí v opatrovně se pohyboval kolem 38 dětí. Na valné hromadě konané 9. ledna 1898 se konstatuje, že zapůjčuje místnost na radnici městu pro tento účel bezplatně. Je zajímavé sledovat i podíl chlapců a děvčat přijatých do opatrovny. Na počátku roku 1898 z 30 přijatých dětí bylo 15 dívek a 15 chlapců. Dodatečně pak byly přijaty i děti další, ale poměr byl prakticky zachován. Počty dětí i jména se měnily, tak jak ubíhaly roky. Ale Dr. František Kratochvíl v čele spolku opatrovny Luisy Pernerové se neměnil. Ve své funkci se osvědčil. Výrazně se neměnil ani výbor. Výborové schůze 17. ledna 1903 se zúčastnili předseda Dr. Kratochvíl, starosta Ferdinand Tomášek, děkan Zörnig, Alfred Perner, Englbert Pospíšil, Ignác Dittrich a M. Prchlík. Od roku 1905 se zvýšil počet členů o Františka Hampla a Ladislava Mencla.¹⁰⁵

Výbor své složení neměnil, jen zapisovatelem se stal Josef Černý.

V roce 1908 se rozhodovali o žádosti sl. Hedviky Krütznerové z Ústí nad Orlicí o přijetí za pěstounku. Počet žadatelek a uchazeček o toto místo byl velký. Uvažovalo se o konkurzu, ale tato cesta by byla příliš náročná, a tak se výbor rozhodl provést výběr bez konkurzu. Hedvika Krütznerová měla slušná vysvědčení, její předchozí zaměstnání zaručená, tak navrhl František Hampl, ředitel Pernerovy strojírny a následný spolumajitel, aby byla přijata bez konkurzu. K zápisu pro rok 1908–1909 se dostavilo 27 chlapců a 30 děvčat. Dodatečně byly přijaty ještě čtyři děti. Celkový počet se v té době pohyboval mezi 60–65 dětmi. Pro děti byl předplacen obrázkový časopis „Malé noviny“. Koncem roku 1908 se ze své funkce poděkoval MUDr. František Kratochvíle, který vykonával předsedu spolku opatrovny plných 14 let. Jeho velké zásluhy o celou činnost uznal výbor. Na místo MUDr. Františka Kratochvíleho byl zvolen jako náhradník do výboru Antonín Kadečka. Předsedou byl zvolen František Hampl, ředitel Pernerovy strojírny. Byl to další z rodu Pernerů, neboť si vzal za manželku Lidunku Pernerovou, dceru Jana Pnera. A tak kontinuita byla zachována. Na návrh Františka Hampla byly finanční prostředky

---

¹⁰⁵ Muzeum města Týnce nad Labem a rodu Pernerů, Zápisová kniha Opatrovny Luisy Pernerové, inv. č. 90912.

v Záložně vyměněny u Živnostenské banky za úpisy se 4,5% výnosem. Byli zvoleni noví revizoři účtů, protože první zemřel a druhý se odstěhoval. Stali se jimi učitelé Antonín Holman a Justin Čermák. V roce 1911 požádala slečna pěstounka o zvýšení služného, které činilo 200 K. Žádost byla uznána. I paní Krublichová požádala o zvýšení mzdy z důvodu drahoty. Důvod obou zaměstnankyň byl uznán a inflace propočítána. I na počátku roku 1914 se výbor neměnil, jen jednatelem se stal děkan Zörnig. A do výboru se vrátil MUDr. Kratochvíle a Engelbert Pospíšil. V letech I. světové války probíhala činnost opatrovny i činnost výboru nadace. Všude je podepsán František Hampl jako předseda. Na konci války byl předsedou František Hampl, členy výboru byli Alfred Perner, Jan Tichý, Jan Hofman a Jan Pacák. Došlo k debatě, ve které Jan Pacák poukázal na důležitost Opatrovny a měnící se finanční poměry. Navrhl, aby opatrovna byla dotována z veřejných prostředků. Usneslo se však, aby se opatrovna nadále jmenovala Luisy Pernerové. Návrh byl schválen. Ke konci schůze a XXV. valné hromady vzpomněl MUDr. František Kratochvíl šlechtitelských zakladatelů Ferdinanda a Luisy Pernerových a pan František Hampl vzpomněl na zásluhy MUDr. Františka Kratochvíleho, což bylo obojí valnou hromadou mile přijato. Valná hromada se konala 6. ledna 1919. Je to také poslední zápis.¹⁰⁶

8.2 Knihovna Karla Hampla

Pernerův týnecký rod se zasloužil o to, že město mělo už od roku 1894 mateřskou školku neboli Opatrovnu Luisy Pernerové. Pernerové se také zasloužili o to, že Týnec nad Labem měl už v roce 1914 městskou knihovnu. I tato záležitost souvisela se smrtí. V roce 1914 zemřel inženýru Františku Hamplovi a jeho ženě Lidunce rozené Pernerové jeden ze synů jménem Karel, v mladém věku. Ing. František Hampl se rozhodl v Týnci nad Labem založit městskou knihovnu. Měl jediné přání, aby knihovna byla nazvána Městská knihovna Karla Hampla. Tomuto přání městská rada ráda vyhověla. Ing. František Hampl, jako počáteční knižní fond, městské knihovně dal 1 439 knih ze své osobní knihovny, dále věnoval sám na pořizovací náklady 10 000 korun a jeho žena pro stejný účel 5 000 korun. Prvním městským knihovníkem byl ředitel týnecké měšťanské školy

---

¹⁰⁶ Muzeum města Týnce nad Labem a rodu Pernerů, Zápisová kniha Opatrovny Luisy Pernerové, inv. č. 90912.

a spisovatel František Flos. Ve své závěti na knihovnu Ing. Hampl pamatoval a odkázal jí 6 000 korun. Zemřel 15. listopadu 1938. A tak až do dnešní doby nese týnecká knihovna název Městská knihovna Karla Hampla.¹⁰⁷

---

¹⁰⁷ *Muzeum města Týnce nad Labem a rodu Pernerů*, Knihovna Karla Hampla, bez inv. č.

ZÁVĚR

Co napsat na závěr o rodu týneckých Pernerů? Co napsat o rodu, který sám psal historii malého a starobylého města na Labi v konečném výběžku Železných hor ve druhé polovině 19. století a na počátku 20. století?

Od 1. listopadu 1836, kdy byl Podskální mlýn zapsán na Václava Pnera a jeho ženu Antonii, kteří ten mlýn koupili od A. V. Radimského a verkmistra Hudce, stal se rod Pernerů významnou součástí hospodářského života nejprve Týnce nad Labem, následně i Čech a později jméno Pernerova strojírna znali majitelé i dělníci cukrovarů nejen v Rakousku-Uhersku, ale i v Polsku, v Rusku, v Turecku, v Belgii, ve Francii a dalších státech Evropy, zejména pak v Německu. Pernerové byli rodem mlynářů, jejich předností byly technické znalosti, které byly mlynářům vlastní. Hlavní předností rodu byla však soudržnost. Už v jedné z předchozích kapitol jsme si připomínali, jak týnecký mlynář Václav Pner okamžitě a významně pomohl své sestře Kateřině, když vyhořel lhotecký mlýn. Pernerové měli ve vlastním rodě velký vzor v inženýru Janu Pnerovi, který se nejen zasloužil o výstavbu železniční dráhy olomoucko-pražské, ale byl i zaníceným vlastencem.

Bratři Ferdinand a Jan Pnerové založili v Týnci nad Labem strojírenskou továrnu. Jan Pner byl technicky nadaný a Ferdinand Pner po studijních zkušenostech v Německu a ve Francii byl velmi schopný i komerčně. Výborně si zvolili v té době předmět činnosti strojírny. Vyráběli zařízení pro cukrovary celé Evropy a tato zařízení i udržovali. Jejich spojení v obchodní politice s První brněnskou strojírnou bylo oboustranně výhodné. Ferdinand si uměl velmi dobře vybrat své spolupracovníky, například Abunda Staňka či inženýra Františka Hampla. I sňatková politika byla hodna a srovnatelná se sňatky nejvyšších šlechtických rodů. Tak se spřiznili s rodinou pražských Fričů, s rodinou Hamplů, s rodinou Morstadtů nebo s rodinou Formánků a celou řadou dalších vlivných rodin. A právě tehdy se zrodil v hlavě „Velkého Ferdinanda Pnera“ plán. Týnečtí Pnerové se měli stát centrem rodu Pnerů. Ve vědeckém světě byl znám manžel Marie, rozené Pnerové, profesor Karlovy univerzity Antonín Frič, kustod dnešního Národního muzea v Praze. Stejně tak byl znám profesor Dr. Jaroslav Pner, jeho synovec a rovněž kustod Národního muzea v Praze. Strojírna bratří Pnerů byla známá v celé

cukrovarnické Evropě. Znamé byly i vynálezy jejich ředitelů A. Staňka a F. Hampla. „Velký Ferdinand“ byl akcionářem cukrovarů v Záboří nad Labem a v Přelouči. Také byl spoluzakladatelem Kolínské a později Pražské úvěrové banky.

Václav Perner i Ferdinand Perner byli starosty města. Ferdinand Perner byl zakladatelem opatrovny Luisy Pernerové, což byla od roku 1894 první školka v Týnci nad Labem. František Hampl se svojí ženou Lidunkou, rozenou Pernerovou založili v Týnci nad Labem Knihovnu Karla Hampla. Ferdinand Perner i Alfred Perner byli činní ve Sboru dobrovolných hasičů i v Sokole.

Velký sen Ferdinanda Pernera však nedošel naplnění. Jako panovnické či šlechtické rody ve třetím koleně obvykle neměli potomky, tak i týnecktí Pernerové neměli dosti mužských potomků. Ostatně spisovatel profesor František Hampl napsal knihu *Pernerové*. Kniha měla mít ještě další díl a ten měl mít název *Poslední po meči*.

Na závěr této práce si dovoluji napsat několik všeobecných poznatků, které jsem při studiu literatury, pramenů či archivních dokumentů a materiálů si stále více začínal uvědomovat a které se mi často vracely na mysl. Co jistě mělo určitou platnost, byla skutečnost, že bylo ekonomicky výhodné v 19. století a možná ještě na počátku 20. století pomáhat rozvíjet cukrovarnický průmysl i rozvíjet strojírenství pro něj. To, co platilo tehdy, neplatí už dnes. Ostatně to poznali zaměstnanci „Pernerovky“ po druhé světové válce, protože vyrábět stroje pro cukrovary už zdaleka nestačilo a museli vyrábět zařízení pro masokombináty. Nesporné je zřejmě také tvrzení, že historie je psána vítězi. Samozřejmě tak mohou vznikat i mýty. Při studiu životních osudů týneckých Pernerů jsem jim musel přiznat, že většinou byli schopní se uplatnit ve vědeckém světě, v technice i v komerčních záležitostech, tedy až na malé výjimky. Pernerové drželi při sobě a dokázali si navzájem pomoci. Většinou byli sociálně citící, jak jsem již zmínil výše. Dva Pernerové byli starosty města. Přestože u řady občanů města byli oblíbení, jak je z mé práce patrné, měli Pernerové i své kritiky a kritičky, ale tak tomu je v každé době i v té dnešní. A to je můj závěrečný poznatek.

POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA

Státní okresní archiv Kolín, Archiv města Týnec nad Labem

- Národní garda
- Velká voda a ledy, záplavy
- Lékárna
- Pivovar
- Vodní stavby
- Tovární výroba a přístroje

Státní okresní archiv Kolín, Z kroniky týneckých mlýnů – sbírka písemností povahy archivní

Státní okresní archiv Kolín, Málková Vilemína

Státní okresní archiv Kolín, Rodinný archiv Pernerů

- Poslední vůle
- Věci živnostenské

Státní okresní archiv Kolín, Strojírny bratří Pernerů Týnec nad Labem – nezpracováno

- Vzpomínky F. Smetany, F. Čechelského

Státní okresní archiv Kolín, Podpůrný spolek dělníků Strojnické továrny bratří Pernerů Týnec nad Labem

- Zápisy z valných hromad podpůrného spolku dělníků
- Zápisy ze schůzí volebního výboru

Státní okresní archiv Kolín, Opatrovna Luisy Pernerové

Národní technické muzeum, Archiv Národního technického muzea, Perner Ferdinand

Muzeum města Týnec nad Labem a rodu Pernerů - Archivní materiál-nezpracovaný

- Korespondence strojírny a montérů
- Knihovna Karla Hampla

Muzeum města Týnce nad Labem a rodu Pernerů, Pernerova turbína I.

Muzeum města Týnce nad Labem a rodu Pernerů, Pernerova turbína II.

Muzeum města Týnce nad Labem a rodu Pernerů, Zápisová kniha Opatrovny Luisy Pernerové.

Městský úřad Týnec nad Labem, Matriční kniha 1914–1939.

Anonym. 100 let strojíren v Týnci nad Labem. Týnec nad Labem 1964, nestr.

BELLMAN, K. Sedmdesáté narozeniny pana Ferdinanda Pernera továrníka v Týnci nad Labem. Týnec nad Labem, 1910 nestr.

BRANALD, Adolf a Jan KLEPL. Živé prameny. Praha, 1951.

EDERER, A. Kdo je Jan Perner. Praha, 1946.

HAMPL, František. Pernerové. Praha, 1946.

HEBER, Franz Alexandr. Böhmens Burgen, Vesten und Bergschlösser. Praha, 1848, překlad Ing. Václav Veselý.

HONS, Josef. Velká cesta. Ostrava, 1947.

HORNÝ, Radvan a Vojtěch TUREK. Joachim Barrande: Život, dílo a odkaz světové paleontologie. Praha, 1999.

Kosmova kronika česká. Praha, 1972.

Labské proudy, roč. XIX. čís. 23, ze dne 17. VI. 1914.

PALACKÝ, František. Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě. Praha, 1921.

POLÁCH, Radek. Karel I.: Poslední český král a jeho cesta z Brandýsa nad Labem přes Nový Jičín do Kolomyje v roce 1912. Nový Jičín, 2012.

SCHALLER, Jaroslaus. Topographie des Königreichs Böhmen: Chrudimer Kreis, překlad Ing. Václav Veselý.

SOMMER, Johann Gottfried. Das Königreich Böhmen: Statistisch-topografisch dergestellt – Chrudimer Kreis, Praha, 1837, překlad Ing. Václav Veselý.

VLASTNÍK, Josef. Týnecké Přílabí. Týnec nad Labem, 1977.

VLASTNÍK, Josef. Týnecká tvrz: Hrad. Týnec nad Labem, 1982.

VLASTNÍK, Josef. Vinařice od starodávna. Nové město nad Cidlinou, 1991.

ŽMOLIL, Horymír a Josef VOMÁČKA. Týnec nad Labem. Hostivice, 2010.

ŽMOLIL, Horymír. Týnec nad Labem 870 let města. Kolín, 1980.